

EUROPSKA
KOMISIJA

Bruxelles, 6.3.2024.
COM(2024) 115 final

IZVJEŠĆE KOMISIJE

Izvješće o politici tržišnog natjecanja za 2023.

{ SWD(2024) 53 final }

Contents

1. Uvod.....	2
2. Primjena pravila o državnim potporama i Mehanizma za oporavak i otpornost za ublažavanje negativnih učinaka vanjskih gospodarskih šokova	3
2.1. Privremeni okvir za državne potpore u kriznim situacijama i tranziciji	3
2.2. Dovođeno je postupno ukidanje privremenog okvira za mjere državne potpore u svrhu podrške gospodarstvu u kontekstu pandemije bolesti COVID-19	5
2.3. Provedba Mehanizma za oporavak i otpornost	5
3. Osiguravanje da pravila o tržišnom natjecanju ostanu primjerena za budućnost – napredak u opsežnom programu politike.....	6
3.1. Ažuriranje pravila i smjernica o koncentracijama i suzbijanju monopola	6
Donesena pravila o sporazumima o horizontalnoj suradnji	6
Produljena Uredba o skupnom izuzeću za motorna vozila	7
Paket mjera za pojednostavljenje koncentracija	8
Smjernice o sporazumima o održivosti u poljoprivredi	8
Nema proširenja skupnog izuzeća za konzorcije u linijskom pomorskom prometu.....	9
Započete su pripreme za Smjernice o primjeni članka 102. UFEU-a.....	9
Nastavak evaluacije Uredbe br. 1/2003	9
Evaluacija pravila o sporazumima o prijenosu tehnologije	10
3.2. Ažuriranje pravila i smjernica o državnim potporama.....	10
Izmjena Uredbe o općem skupnom izuzeću	10
Donesena revidirana opća uredba o de minimis potporama	11
Donesena revidirana uredba o de minimis potporama za usluge od općeg gospodarskog interesa. 11	
Donesena revidirana pravila o državnim potporama u sektorima poljoprivrede, šumarstva, ribarstva i akvakulture.....	11
Donesen kodeks dobre prakse za važne projekte od zajedničkog europskog interesa.....	12
Zajednički europski forum za važne projekte od zajedničkog europskog interesa.....	13
Interpretativne smjernice za Uredbu (EU) br. 1370/2007.....	13
Evaluacije.....	13
4. Provedba politike tržišnog natjecanja pridonijela je glavnim prioritetima Komisije	13
4.1. Provedba politike tržišnog natjecanja pridonijela je digitalnoj tranziciji te jakim i otpornim jedinstvenom tržištu	14
Provedba protumonopolskih pravila pridonijela je digitalnoj tranziciji te jakim i otpornim jedinstvenom tržištu	14

Kontrola koncentracija pridonijela je digitalnoj tranziciji te jakom i otpornom jedinstvenom tržištu	16
Kontrola državnih potpora pridonijela je digitalnoj tranziciji i otpornosti jedinstvenog tržišta	20
4.2. Provedba politike tržišnog natjecanja pridonijela je zelenoj tranziciji	22
Provedba protumonopolskih pravila pridonijela je zelenoj tranziciji	22
Kontrola koncentracija pridonijela je zelenoj tranziciji	23
Kontrola državnih potpora pridonijela je zelenoj tranziciji	23
4.3. Politika tržišnog natjecanja pridonijela je gospodarstvu u interesu građana	25
Doprinos politike tržišnog natjecanja EU-a inovacijama i pravednosti u plaćanjima	25
<i>Provedba protumonopolskih pravila u sektorima financijskih usluga i osiguranja</i>	<i>25</i>
<i>Provedba pravila o koncentracijama u sektoru financijskih usluga</i>	<i>26</i>
Provedba pravila o državnim potporama u sektoru financijskih usluga	27
Državne potpore u području osiguranja	28
Državne potpore u području državnih jamstava	28
5. Novi komplementarni alati jedinstvenog tržišta postali su operativni	28
5.1. Akt o digitalnim tržištima	28
5.2. Uredba o stranim subvencijama	30
6. Utjecaj politike državnih potpora na cjelovitost jedinstvenog tržišta i globalnu konkurentnost EU-a	32
6.1. Ukupna slika isplate državne potpore u kriznim i ostalim situacijama 2022.	34
6.2. Ključna, ali oprezna upotreba državnih potpora u kriznim vremenima	42
6.3. Ostvarivanje digitalne i zelene tranzicije i drugi prioriteti EU-a	46
6.4. Zaštita funkcionalnog jedinstvenog tržišta za konkurentno gospodarstvo EU-a	48
7. Mjerenje učinka provedbe pravila o tržišnom natjecanju na klijente	49
8. Modernizacija metoda rada Glavne uprave za tržišno natjecanje kako bi odgovarale trenutačnim i budućim potrebama u smislu provedbe	50
8.1. Rješenja za digitalno poslovanje	50
8.2. Analiza podataka i tehnologija	51
8.3. Poboljšanje instrumenta za zviždače	51
9. Zagovaranje politike tržišnog natjecanja i njezine provedbe i aktivnosti informiranja javnosti	52
10. Politika tržišnog natjecanja u europskom i globalnom kontekstu	52
10.1. Udruživanje snaga radi oblikovanja europske i globalne kulture tržišnog natjecanja	52
Usklađenost politike u okviru Europske mreže za tržišno natjecanje	52
Redoviti i konstruktivni međuinstitucijski dijalog	53

10.2. Suradnja u području politike tržišnog natjecanja u cijelom svijetu	53
Multilateralni odnosi	53
Bilateralni odnosi	53

1. Uvod

Godišnje izvješće o tržišnom natjecanju za 2023. Europska komisija („Komisija”) upućuje Europskom parlamentu, Vijeću Europske unije, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija. U njemu se opisuju ključna kretanja u politici tržišnog natjecanja EU-a i njezinu provođenju 2023.

Godina 2023. bila je još jedna zahtjevna godina za EU. Nastavak ruske ratne agresije na Ukrajinu i sve veće geopolitičke napetosti ponovno su nas podsjetili na međusobnu povezanost cijelog svijeta, a posebno EU-a i njegovih susjednih zemalja. Komisija je poduzela brze i odlučne mjere, uključujući mjere državne potpore, kako bi ublažila negativne učinke tih događaja na gospodarstvo EU-a.

U 2023. zabilježena su i pozitivna kretanja, posebno činjenica da se gospodarstvo EU-a pokazalo otpornim na posljedice kontinuirane ruske agresije na Ukrajinu. Do kraja 2023. cijene energije u EU-u pale su ispod njihova maksimuma u 2022. Politika tržišnog natjecanja EU-a bila je jedan od mnogih alata za uspješan kontinuirani odgovor na krizu, gospodarski oporavak te ostvarivanje zelene i digitalne tranzicije.

Digitalna revolucija proširila je globalni doseg poduzeća, ne samo velikih tehnoloških poduzeća, nego i svih ostalih. Digitalizacija je pokretač gospodarskog rasta u svim gospodarskim sektorima. Ipak, tijela za provedbu pravila o tržišnom natjecanju suočavaju se s novim izazovima zbog brzog razvoja tržišta. Definiranje relevantnih tržišta u slučaju dinamičnih kretanja na tržištima jedan je od glavnih izazova s kojima se Komisija suočava u provedbi protumonopolskih pravila i pravila o kontroli koncentracija. Zato je 2023. nastavila raditi na novoj Obavijesti o utvrđivanju tržišta. Zbog tih tržišnih kretanja i izazova Komisija je 2022. pokrenula evaluaciju svojih istražnih ovlasti i ovlasti za donošenje odluka radi provedbe članaka 101. i 102. UFEU-a, kako je utvrđeno u Uredbi br. 1/2003¹. Taj se rad nastavio 2023. Komisija trenutačno izrađuje i nove smjernice o zlouporabi vladajućeg položaja isključivanjem konkurenata s tržišta u skladu s člankom 102. UFEU-a.

Bliska suradnja među tijelima nadležnima za tržišno natjecanje u različitim jurisdikcijama nikad nije bila važnija. Komisija je u studenom 2023. naložila društvu *Illumina* da poništi pripajanje društva *GRAIL*². Oba su društva iz SAD-a. Komisija je u predmetu blisko surađivala sa Saveznom trgovinskom komisijom SAD-a, s kojom je dijelila zabrinutost u vezi s tržišnim natjecanjem.

¹ Uredba Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima 81. i 82. Ugovora (Tekst značajan za EGP), SL L 1, 4.1.2003., str. 1.

² Predmet M.10939, *Illumina/GRail*.

Globalni i politički trendovi doveli su u pitanje i politiku državnih potpora. Na temelju privremenog okvira za krizne situacije³ Komisija je donijela privremeni okvir za državne potpore u kriznim situacijama i tranziciji (TCTF)⁴ radi pružanja potpore u sektorima koji su ključni za prelazak na klimatski neutralno gospodarstvo, u skladu s industrijskim planom u okviru zelenog plana. Iako geopolitička kretanja mogu dovesti u pitanje njezine interese, Unija se i dalje mora oslanjati na temeljnu logiku kontrole državnih potpora kako one ne bi narušile jedinstveno tržište. Konkurentnost ne proizlazi iz subvencija, već iz tržišnog natjecanja, a javna sredstva ne smiju služiti za financiranje ulaganja koja bi privatni sektor mogao sam ostvariti. Zbog toga su pravila TCTF-a kojim se podupiru ključni sektori vremenski ograničena i uključuju stroge zaštitne mjere. Djelomično postupno ukidanje odjeljaka TCTF-a koji se odnose na krizne situacije krajem 2023. i planirano postupno ukidanje preostalih odjeljaka o kriznim situacijama 2024. važna su poruka državama članicama i poduzećima. Kao odgovor na zahtjev Europskog vijeća da Komisija „Vijeću podnese izvješće o učinku trenutačne politike državnih potpora na cjelovitost jedinstvenog tržišta, kao i na globalnu konkurentnost EU-a”⁵. Ovo izvješće sadržava sveobuhvatan pregled i analizu državnih potpora i njihova učinka na tržišno natjecanje na jedinstvenom tržištu i na konkurentnost EU-a (vidjeti odjeljak 6.).

Komisija je 2023. pokazala kad i kako se politika tržišnog natjecanja EU-a mora prilagoditi kako bi tržišta EU-a ostala pravedna, konkurentna i otvorena u korist poduzeća i potrošača. To će činiti i dalje.

Nadalje, Komisija od svibnja 2023. primjenjuje nova pravila Akta o digitalnim tržištima⁶ kako bi ona i dalje bila otvorena i imala mogućnost neograničenog tržišnog natjecanja. U skladu s člankom 35. Akta o digitalnim tržištima, usporedno s ovim izvješćem objavljuje se potpuno izvješće o aktivnostima Europske komisije provedenima 2023. u kontekstu Akta o digitalnim tržištima. Kako bi se odgovorilo na problem narušavanja tržišnog natjecanja uzrokovanih stranim subvencijama, u listopadu 2023. stupile su na snagu obveze prijave na temelju Uredbe o stranim subvencijama⁷.

³ Komunikacija Komisije – Privremeni okvir za mjere državne potpore u kriznim situacijama za potporu gospodarstvu nakon ruske agresije na Ukrajinu, SL C 131I, 24.3.2022., str. 1.

⁴ Komunikacija Komisije – Privremeni okvir za mjere državne potpore u kriznim situacijama i za tranziciju radi potpore gospodarstvu nakon ruske agresije na Ukrajinu, 2023/C 101/03, C/2023/1711, SL C 101, 17.3.2023., str. 3.

⁵ Sastanak Europskog vijeća (26. i 27. listopada 2023.), EUCO 14/23, točka 22. podtočka (g).

⁶ Uredba (EU) 2022/1925 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. rujna 2022. o pravednim tržištima s mogućnošću neograničenog tržišnog natjecanja u digitalnom sektoru i izmjeni direktiva (EU) 2019/1937 i (EU) 2020/1828 (Akt o digitalnim tržištima), SL L 265, 12.10.2022., str. 1.

⁷ Uredba (EU) 2022/2560 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. prosinca 2022. o stranim subvencijama kojima se narušava unutarnje tržište, SL L 330, 23.12.2022., str. 1.

2. Primjena pravila o državnim potporama i Mehanizma za oporavak i otpornost za ublažavanje negativnih učinaka vanjskih gospodarskih šokova

2.1. Privremeni okvir za državne potpore u kriznim situacijama i tranziciji

Komisija je u ožujku 2022. donijela privremeni okvir za krizne situacije (TCF)⁸ kako bi se pružila potpora gospodarstvima država članica u kontekstu ruske agresije na Ukrajinu. Izvorni TCF uključivao je državnu potporu namijenjenu rješavanju neposredne gospodarske krize uzrokovane ruskom invazijom na Ukrajinu, na primjer potporu likvidnosti u obliku državnih jamstava i subvencioniranih zajmova, potporu za nadoknadu visokih cijena energije i mjere za smanjenje potražnje za električnom energijom. S razvojem krizne situacije TCF je dvaput izmijenjen, u srpnju 2022. i listopadu 2022.

Komisija je u ožujku 2023. donijela privremeni okvir za državne potpore u kriznim situacijama i tranziciji⁹. Tim se okvirom omogućuje potpora u kriznim situacijama te se državama članicama omogućuje da podrže ključne sektore u prelasku na klimatski neutralno gospodarstvo, u skladu s industrijskim planom u okviru zelenog plana.

Konkretno, TCTF i. do 31. prosinca 2025. produljuje razdoblje u kojem države članice mogu ubrzati uvođenje programa za obnovljivu energiju, skladištenje energije i dekarbonizaciju industrijskih proizvodnih procesa, ii. mijenja područje primjene takvih mjera kako bi se državama članicama olakšala priprema takvih programa i povećala njihova učinkovitost te iii. uvodi nove mjere primjenjive do 31. prosinca 2025. kako bi se dodatno ubrzala ulaganja u ključne sektore za prelazak na klimatski neutralno gospodarstvo. TCTF omogućuje potporu ulaganjima u proizvodnju strateške opreme, odnosno baterija, solarnih ploča, vjetroturbina, dizalica topline, elektrolizatora te opreme za hvatanje i skladištenje ugljika, kao i u proizvodnju ključnih komponenti te proizvodnju i uporabu povezanih kritičnih sirovina, u okviru programa ili pojedinačne potpore do iznosa subvencije koju bi korisnik mogao primiti za jednakovrijedno ulaganje u jurisdikciji treće zemlje izvan EGP-a ili iznosa potrebnog za poticanje poduzeća na ulaganje u EGP-u (takozvani „manjak financijskih sredstava”), ovisno o tome koji je iznos najniži.

Komisija je u studenom 2023., nakon savjetovanja s državama članicama, do 30. lipnja 2024. produljila rokove u odjeljcima kojima se državama članicama omogućuje dodjela ograničenih iznosa potpore (odjeljak 2.1.) i potpore za nadoknadu visokih cijena energije (odjeljak 2.4.), posebno s

⁸ Komunikacija Komisije – Privremeni okvir za mjere državne potpore u kriznim situacijama za potporu gospodarstvu nakon ruske agresije na Ukrajinu, SL C 131I, 24.3.2022., str. 1.

⁹ Komunikacija Komisije – Privremeni okvir za mjere državne potpore u kriznim situacijama i za tranziciju radi potpore gospodarstvu nakon ruske agresije na Ukrajinu, SL C 101, 17.3.2023., str. 3.

obzirom na nestabilnost energetske tržišta koja je i dalje prisutna¹⁰, pri čemu su energetske intenzivne industrije posebno osjetljive.

Komisija je u okviru TCF-a i TCTF-a 2023. donijela 220 odluka (od čega je 91 odluka o izmjeni) kojima se odobrava 147 nacionalnih mjera koje je prijavilo 27 država članica. Ukupni proračun koji su države članice prijavile Komisiji za takve mjere državne potpore iznosio je oko 77,94 milijardi EUR. Više informacija o državnim potporama dodijeljenima u okviru tih dvaju instrumenata nalazi se u odjeljku 6.

2.2. Dovođeno je postupno ukidanje privremenog okvira za mjere državne potpore u svrhu podrške gospodarstvu u kontekstu pandemije bolesti COVID-19

Sa slabljenjem pandemije koronavirusa Komisija je 2023. počela postupno ukidati okvir za mjere državne potpore u svrhu podrške gospodarstvu u kontekstu pandemije bolesti COVID-19 („privremeni okvir za mjere državne potpore”)¹¹. Za neke je odjeljke određen kasniji datum isteka, čime se omogućio nastavak mjera potpore za ulaganja i solventnost do 31. prosinca 2023.¹² Osim toga, privremenim okvirom omogućena je fleksibilna tranzicija s jasnim zaštitnim mjerama, posebno za konverziju i restrukturiranje dužničkih instrumenata, kao što su zajmovi i jamstva, u druge oblike potpore, kao što su izravna bespovratna sredstva, do 30. lipnja 2023.¹³

2.3. Provedba Mehanizma za oporavak i otpornost

Provedba Mehanizma za oporavak i otpornost¹⁴, glavnog dijela inicijative NextGenerationEU, nastavila se 2023.¹⁵ Njime se, u kombinaciji s kohezijskom politikom, nastoji promicati kohezija među državama članicama ublažavanjem društvenih i gospodarskih posljedica pandemije bolesti COVID-19 kako bi se EU bolje pripremio za buduće izazove, posebno podupiranjem zelene i digitalne tranzicije.

Većina mjera koje se financiraju iz Mehanizma za oporavak i otpornost ne odnose se na državnu potporu. Među onima koje se kvalificiraju kao državne potpore, većinu mogu izravno provesti države članice na temelju uredbe o skupnom izuzeću¹⁶ ili na temelju uredbe o *de minimis* potporama¹⁷.

¹⁰ Komunikacija Komisije – Izmjena privremenog okvira za mjere državne potpore u kriznim situacijama i za tranziciju radi potpore gospodarstvu nakon ruske agresije na Ukrajinu, SL C, C/2023/1188, 21.11.2023., str. 1.

¹¹ Vidjeti: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/statement_22_2980

¹² Komunikacija Komisije – Izmjena privremenog okvira za mjere državne potpore u svrhu podrške gospodarstvu u aktualnoj pandemiji COVID-a 19, SL C 423, 7.11.2022., str. 9.

¹³ Komunikacija Komisije – Šesta izmjena privremenog okvira za mjere državne potpore u svrhu podrške gospodarstvu u aktualnoj pandemiji bolesti COVID-19 i izmjena Priloga Komunikaciji Komisije državama članicama o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na kratkoročno osiguranje izvoznih kredita, 2021/C 473/01, C/2021/8442, SL C 473, 24.11.2021., str. 1.

¹⁴ Vidjeti: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/IP_22_3131

¹⁵ Vidjeti: https://ec.europa.eu/economy_finance/recovery-and-resilience-scoreboard/index.html?lang=hr

¹⁶ Uredba Komisije (EU) br. 651/2014 od 17. lipnja 2014. o ocjenjivanju određenih kategorija potpora spojivima s unutarnjim tržištem u primjeni članaka 107. i 108. Ugovora, SL L 187, 26.6.2014., str. 1., kako je zadnje izmijenjena Uredbom Komisije (EU) 2021/1237, SL L 270, 29.7.2021., str. 39.

Nekoliko je mjera prijavljeno za prethodno odobrenje Komisije. U tu je svrhu Komisija u travnju 2023. objavila ažurirane referentne predloške za državne potpore¹⁸ kako bi pomogla državama članicama da, u skladu s pravilima o državnim potporama, osmisle mjere potpore koje će se uključiti u njihove nacionalne planove za oporavak i otpornost. Ažurirani predlošci olakšavaju državama članicama izradu mjera državne potpore kojima se dodatno pridonosi provedbi europskog zelenog plana, uz istodobno smanjenje ovisnosti o ruskim fosilnim gorivima i ubrzavanje zelene tranzicije kako je utvrđeno u planu REPowerEU. Komisija je 2023. donijela više od 50 odluka o državnim potporama koje se odnose na mjere financirane iz Mehanizma za oporavak i otpornost.

3. Osiguravanje da pravila o tržišnom natjecanju ostanu primjerena za budućnost – napredak u opsežnom programu politike

3.1. Ažuriranje pravila i smjernica o koncentracijama i suzbijanju monopola

Donesena pravila o sporazumima o horizontalnoj suradnji

Komisija je u lipnju 2023. donijela revidirane uredbe o horizontalnom skupnom izuzeću za sporazume o istraživanju i razvoju¹⁹ i za sporazume o specijalizaciji²⁰ (uredbe o horizontalnom skupnom izuzeću), popraćene revidiranim Horizontalnim smjernicama²¹. Revidiranim pravilima pružaju se ažurirane smjernice za pomoć poduzećima u procjeni usklađenosti njihovih sporazuma o suradnji s pravilima EU-a o tržišnom natjecanju, uključujući vrste suradnje koje mogu pridonijeti digitalnoj i zelenoj tranziciji. Uredbama o horizontalnom skupnom izuzeću određeni se sporazumi o istraživanju i razvoju i sporazumi o specijalizaciji kojima se potiče tržišno natjecanje izuzimaju od zabrane iz članka 101. stavka 1. UFEU-a. Među ostalim izmjenama, revidiranim pravilima proširuje se područje primjene Uredbe o skupnom izuzeću za specijalizaciju kako bi se obuhvatili višestrani sporazumi za više vrsta sporazuma o proizvodnji i omogućila veća fleksibilnost za izračun tržišnih udjela.

Revidirane horizontalne smjernice ažurirane su kako bi se uzela u obzir nedavna sudska praksa i provedbena praksa. Proširene su smjernice o razmjeni informacija, uključujući digitalne oblike razmjene, i o zajedničkoj kupnji, uključujući razliku između legitimne zajedničke kupnje i kartela kupaca. Novo poglavlje sadržava smjernice o primjeni pravila o tržišnom natjecanju na sporazume o održivosti.

¹⁷ Uredba Komisije (EU) br. 1407/2013 od 18. prosinca 2013. o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na *de minimis* potpore, SL L 352, 24.12.2013., str. 1.

¹⁸ Vidjeti: https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/legislation/rf-guiding-templates_hr

¹⁹ Uredba Komisije (EU) 2023/1066 od 1. lipnja 2023. o primjeni članka 101. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na određene kategorije sporazuma o istraživanju i razvoju (SL L 143, 2.6.2023., str. 9.).

²⁰ Uredba Komisije (EU) 2023/1067 od 1. lipnja 2023. o primjeni članka 101. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na određene kategorije sporazuma o specijalizaciji (SL L 143, 2.6.2023., str. 20.).

²¹ Komunikacija Komisije – Smjernice o primjenjivosti članka 101. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na sporazume o horizontalnoj suradnji, SL C 259, 21.7.2023., str. 1.

Suradnja s konkurentima - što obuhvaćaju revidirana horizontalna pravila

Izvor: Europska komisija.

Produljena Uredba o skupnom izuzeću za motorna vozila

EU ima poseban režim za vertikalne sporazume u sektoru motornih vozila, Uredbu o skupnom izuzeću za motorna vozila,²² koja je trebala isteći 31. svibnja 2023. Komisija je u travnju 2023. produljila Uredbu o skupnom izuzeću za motorna vozila za pet godina, do 31. svibnja 2028. Komisija je ograničila produljenje na pet godina kako bi mogla pravodobno reagirati na tržišna kretanja, primjerice ona koja proizlaze iz digitalizacije i elektrifikacije vozila i novih obrazaca mobilnosti.

Komisija je ažurirala i dodatne smjernice²³ za taj sektor. Podaci generirani u vozilu postaju sve važniji čimbenik tržišnog natjecanja za subjekte u sektoru popravka i održavanja vozila. Revidirane smjernice pomoći će poduzećima u automobilskom sektoru da procijene usklađenost svojih vertikalnih sporazuma s pravilima EU-a o tržišnom natjecanju, osiguravajući pritom da subjekti na

²² Uredba Komisije (EU) br. 461/2010 od 27. svibnja 2010. o primjeni članka 101. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na kategorije vertikalnih sporazuma i usklađenih djelovanja u sektoru motornih vozila, SL L 129, 28.5.2010., str. 52. kako je izmijenjena Uredbom Komisije (EU) 2023/822 od 17. travnja 2023. o izmjeni Uredbe (EU) br. 461/2010 u pogledu njezina razdoblja primjene, SL L 102I, 17.4.2023., str. 1.

²³ Obavijest Komisije: Dodatne smjernice o vertikalnim ograničenjima u sporazumima o prodaji i servisiranju motornih vozila i o distribuciji rezervnih dijelova za motorna vozila, SL C 138, 28.5.2010., str. 16. kako su izmijenjene Komunikacijom Komisije o izmjenama Obavijesti Komisije – Dodatne smjernice o vertikalnim ograničenjima u sporazumima o prodaji i servisiranju motornih vozila i o distribuciji rezervnih dijelova za motorna vozila 2023/C 133 I/01, SL C 133I, 17.4.2023., str. 1.

poslijeprodajnom tržištu, uključujući garaže, i dalje imaju pristup podacima koji nastaju u vozilima i potrebni su za popravke i održavanje.

Paket mjera za pojednostavnjenje koncentracija

Komisija je u travnju 2023. donijela paket mjera za pojednostavnjenje koncentracija. On obuhvaća i. revidiranu Provedbenu uredbu²⁴, ii. Obavijest o pojednostavnjenom postupku²⁵ i iii. Komunikaciju o prijenosu dokumenata²⁶. Svrha mu je pojednostavniti i proširiti opseg postupka preispitivanja neproblematičnih koncentracija koji provodi Komisija (pojednostavnjeni predmeti). Smanjuje se i količina informacija potrebnih za prijave transakcija i uvode se elektroničke prijave kao zadani način prijavljivanja. U obavijesti se detaljnije navode okolnosti u kojima Komisija može ispitati predmet u okviru uobičajenog postupka preispitivanja iako on službeno ispunjava uvjete za pojednostavnjeni postupak. Pravila o pojednostavnjenju koncentracija stupila su na snagu 1. rujna 2023.

Smjernice o sporazumima o održivosti u poljoprivredi

Člankom 101. UFEU-a zabranjuju se sporazumi među poduzetnicima kojima se ograničava tržišno natjecanje, kao što su sporazumi između konkurenata koji dovode do viših cijena ili smanjenih količina. Međutim, člankom 210.a Uredbe br. 1308/2013 (Uredba o ZOT-u)²⁷ iz područja primjene te opće zabrane isključuju se određeni ograničavajući sporazumi u poljoprivrednom sektoru ako su takvi sporazumi nužni za postizanje standarda održivosti. Javno savjetovanje²⁸ o nacrtu smjernica o članku 210.a Uredbe o ZOT-u²⁹ provedeno je u prvoj polovini 2023., a Komisija je Smjernice donijela u prosincu 2023. Smjernicama se nastoji olakšati donošenje sporazuma o održivosti u poljoprivredi tako što se pojašnjava kako ispuniti uvjete za isključenje iz članka 210.a Uredbe o ZOT-u i navode konkretni primjeri.

²⁴ Provedbena uredba Komisije (EU) [2023/914] o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 139/2004 o kontroli koncentracija između poduzetnika i stavljanju izvan snage Uredbe Komisije (EZ) br. 802/2004, SL L 119, 5.5.2023., str. 22.

²⁵ Obavijest Komisije o pojednostavnjenom postupku za postupanje s određenim koncentracijama prema Uredbi Vijeća (EZ) br. 139/2004 o kontroli koncentracija između poduzetnika, SL C 160, 5.5.2023., str. 1.

²⁶ Komunikacija Komisije – Komunikacija u skladu s člankom 3. stavkom 2., člankom 13. stavkom 3. te člancima 20. i 22. Provedbene uredbe Komisije (EU) 2023/914 o provedbi Uredbe Vijeća (EZ) br. 139/2004 o kontroli koncentracija između poduzetnika i stavljanju izvan snage Uredbe Komisije (EZ) br. 802/2004, SL C 160, 5.5.2023., str. 1.

²⁷ Uredba (EU) 2021/2117 Europskog parlamenta i Vijeća od 2. prosinca 2021. o izmjeni uredaba (EU) br. 1308/2013 o uspostavljanju zajedničke organizacije tržišta poljoprivrednih proizvoda, (EU) br. 1151/2012 o sustavima kvalitete za poljoprivredne i prehrambene proizvode, (EU) br. 251/2014 o definiciji, opisivanju, prezentiranju, označivanju i zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla aromatiziranih proizvoda od vina i (EU) br. 228/2013 o utvrđivanju posebnih mjera za poljoprivredu u najudaljenijim regijama Unije (SL L 435, 6.12.2021., str. 262.).

²⁸ Javno savjetovanje o nacrtu smjernica za sporazume o održivosti u poljoprivredi, od 10. siječnja 2023. do 24. travnja 2023., vidjeti: https://competition-policy.ec.europa.eu/public-consultations/2023-sustainability-agreements-agriculture_hr

²⁹ Vidjeti: https://competition-policy.ec.europa.eu/about/reaching-out/sustainability-guidelines-agri-food-supply-chain_hr

Nema proširenja skupnog izuzeća za konzorcije u linijskom pomorskom prometu

Usluge u linijskom pomorskom prometu uključuju linijski i redoviti prijevoz nerasutog tereta na određenoj ruti. Te usluge redovito pruža nekoliko brodarskih društava organiziranih u konzorcije. Uredbom o skupnom izuzeću konzorcija („CBER”) omogućuje se brodarima u linijskom pomorskom prometu da surađuju unutar određenih okvira, a da pritom ne krše pravo EU-a o tržišnom natjecanju. U trenutku donošenja 2009. glavni cilj tog izuzeća bio je olakšati suradnju među brodarskim prijevoznicima kako bi se povećala operativna učinkovitost, optimizirala upotreba plovila i poboljšala kvaliteta usluge. Međutim, Komisija je nakon evaluacije utvrdila da je predmetnom uredbom obuhvaćen relativno mali broj konzorcija. Djelotvornost i učinkovitost Uredbe o skupnom izuzeću konzorcija stoga su ograničene. Komisija je odlučila da neće produljiti skupno izuzeće i da će dopustiti njegov istek 25. travnja 2024.³⁰

Započete su pripreme za Smjernice o primjeni članka 102. UFEU-a

Komisija je u ožujku 2023. objavila poziv na očitovanje o budućim smjernicama o primjeni članka 102. UFEU-a na isključivanje konkurenata s tržišta³¹. Smjernice će odražavati sudsku praksu EU-a i bogato iskustvo Komisije u provedbi članka 102. UFEU-a. Komisija će objaviti nacrt smjernica za javno savjetovanje i temeljito će razmotriti podneske dionika.

Nastavak evaluacije Uredbe br. 1/2003

Uredbom (EZ) br. 1/2003³² i njezinim provedbenim aktom, Uredbom (EZ) br. 773/2004³³, uspostavlja se postupovni okvir kojim se nastoji osigurati djelotvorna i ujednačena primjena članaka 101. i 102. UFEU-a u EU-u. S vremenom su se pojavili novi izazovi za provedbu pravila o tržišnom natjecanju, na primjer digitalizacija gospodarstva i sve veća složenost protumonopolskih istraga. Nakon provedbe javnog savjetovanja 2022.³⁴ Komisija je 2023. nastavila svoju evaluaciju. U tu je svrhu Komisija u listopadu 2023. organizirala radionicu s velikim brojem različitih dionika. Komisija je naručila i popratnu studiju za evaluaciju. Komisija tijekom evaluacije surađuje s nacionalnim nadležnim tijelima.

³⁰ Komunikacija Komisiji – istek Uredbe Komisije (EZ) br. 906/2009 od 28. rujna 2009. o primjeni članka 81. stavka 3. Ugovora na određene kategorije sporazuma, odluka i usklađenih djelovanja između brodara u linijskom pomorskom prometu (konzorciji), 10.10.2023., C(2023) 6700 final.

³¹ Poziv na očitovanje o smjernicama o zlouporabi vladajućeg položaja isključivanjem konkurenata s tržišta, od 27. ožujka 2023. do 24. travnja 2023., vidjeti: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13796-EU-competition-law-guidelines-on-exclusionary-abuses-by-dominant-undertakings_hr

³² Uredba Vijeća (EZ) br. 1/2003 od 16. prosinca 2002. o provedbi pravila o tržišnom natjecanju koja su propisana člancima 81. i 82. Ugovora (Tekst značajan za EGP), SL L 1, 4.1.2003., str. 1.

³³ Uredba Komisije (EZ) br. 773/2004 od 7. travnja 2004. o postupcima koje Komisija vodi na temelju članaka 81. i 82. Ugovora o EZ-u (Tekst značajan za EGP), SL L 123, 27.4.2004., str. 18.

³⁴ Javno savjetovanje o evaluaciji protumonopolskih postupovnih pravila EU-a, od 30. lipnja 2022. do 6. listopada 2022., vidjeti: https://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/have-your-say/initiatives/13431-Evaluacija-protumonopolskih-postupovnih-pravila-EU-a_hr

Evaluacija pravila o sporazumima o prijenosu tehnologije

Komisija je u studenom 2022. pokrenula evaluaciju Uredbe o skupnom izuzeću sporazuma o prijenosu tehnologije (TTBER)³⁵ i popratnih smjernica³⁶. Taj se rad nastavio 2023. Evaluacija će Komisiji omogućiti da odluči treba li dopustiti da Uredba o skupnom izuzeću sporazuma o prijenosu tehnologije istekne ili je produljiti ili revidirati.

3.2. Ažuriranje pravila i smjernica o državnim potporama

Izmjena Uredbe o općem skupnom izuzeću

Komisija je u lipnju 2023. donijela ciljanu izmjenu Uredbe o općem skupnom izuzeću (GBER) kako bi se dodatno pojednostavnila i ubrzala potpora zelenoj i digitalnoj tranziciji EU-a te istodobno osiguralo funkcioniranje jedinstvenog tržišta³⁷. Revidirana Uredba o općem skupnom izuzeću omogućuje državama članicama veću fleksibilnost u pripremi i provedbi mjera državne potpore u ključnim sektorima za prelazak na klimatsku neutralnost i industriju s nultom neto stopom emisija. Osim toga, pridonijet će ubrzavanju ulaganja i financiranja proizvodnje čistih tehnologija u EU-u, u skladu s industrijskim planom u okviru zelenog plana³⁸.

U revidiranoj Uredbi o općem skupnom izuzeću povećavaju se i pojednostavnjuju mogućnosti dodjele državnih potpora za zaštitu okoliša i energiju. Osim toga, olakšava se potpora važnim projektima od zajedničkog europskog interesa (IPCEI) u području istraživanja i razvoja te se proširuju mogućnosti za osposobljavanje i prekvalifikaciju zaposlenika. Olakšava se i dodjela potpora u obliku reguliranih cijena za električnu energiju, plin ili toplinsku energiju uključivanjem te kategorije u područje primjene Uredbe o općem skupnom izuzeću. Revidiranom Uredbom o općem skupnom izuzeću povećavaju se i pragovi za prijavu za potporu za zaštitu okoliša te potporu za istraživanje, razvoj i inovacije. Osim toga, revidiranom Uredbom o općem skupnom izuzeću pojašnjavaju se i pojednostavnjuju mogućnosti za potpore u području rizičnog financiranja za mala i srednja poduzeća (MSP-ovi). Pojašnjavaju se i proširuju i odredbe o nepokretnim i pokretnim širokopojasnim mrežama u ključnim područjima, kao što su mogućnost financiranja aktivne mobilne opreme i nove odredbe za prijenosne mreže. Uredba o općem skupnom izuzeću produljena je do kraja 2026., a njezine su odredbe usklađene s revidiranim Smjernicama za regionalne potpore,

³⁵ Uredba Komisije (EU) br. 316/2014 od 21. ožujka 2014. o primjeni članka 101. stavka 3. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na kategorije sporazuma o prijenosu tehnologije, SL L 93, 28.3.2014., str. 17.

³⁶ Komunikacija Komisije – Smjernice za primjenu članka 101. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na sporazume o prijenosu tehnologije, SL C 89, 28.3.2014., str. 3.

³⁷ Uredba Komisije (EU) 2023/1315 od 23. lipnja 2023. o izmjeni Uredbe (EU) br. 651/2014 o ocjenjivanju određenih kategorija potpora spojivima s unutarnjim tržištem u primjeni članaka 107. i 108. Ugovora i Uredbe (EU) 2022/2473 o proglašenju određenih kategorija potpora poduzetnicima koji se bave proizvodnjom, preradom i stavljanjem na tržište proizvoda ribarstva i akvakulture spojivima s unutarnjim tržištem u primjeni članaka 107. i 108. Ugovora (Tekst značajan za EGP), C/2023/4278, SL L 167, 30.6.2023., str. 1.

³⁸ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – Industrijski plan u okviru zelenog plana za doba nulte neto stope emisija, COM(2023) 62 final.

Smjernicama o potporama za klimu, zaštitu okoliša i energiju, Smjernicama o rizičnom financiranju, Okvirom za istraživanje, razvoj i inovacije te Smjernicama o širokopojasnim mrežama.

Donesena revidirana opća uredba o de minimis potporama

Komisija je u prosincu 2023. donijela novu opću uredbu o *de minimis* potporama³⁹, a prethodna uredba o *de minimis* potporama prestala je važiti 31. prosinca 2023. Na temelju Uredbe mali iznosi potpora izuzimaju se iz područja primjene kontrole državnih potpora EU-a jer se smatra da ne utječu na trgovinu među državama članicama i da ne narušavaju niti prijete da će narušiti tržišno natjecanje. Izuzećem malih iznosa potpore iz kontrole državnih potpora znatno se smanjuje administrativno opterećenje za poduzeća, posebno mala i srednja, i države članice. Glavne su promjene povećana gornja granica od 300 000 EUR tijekom tri godine radi prilagodbe inflaciji i uvođenje obveznog *de minimis* registra na nacionalnoj razini ili razini EU-a kako bi se povećala transparentnost. Na temelju prethodne uredbe poduzeća su morala pratiti primljenu *de minimis* potporu, a nova *de minimis* Uredba obavezuje sve države članice da od 2026. dostavljaju potpune informacije o dodijeljenim *de minimis* potporama u središnji registar na nacionalnoj razini ili razini EU-a te da se uvjere da nova potpora ne premašuje relevantnu gornju granicu.

Donesena revidirana uredba o de minimis potporama za usluge od općeg gospodarskog interesa

Komisija je u prosincu 2023. donijela Uredbu (EU) 2023/2832 o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na *de minimis* potpore koje se dodjeljuju poduzetnicima koji pružaju usluge od općeg gospodarskog interesa⁴⁰. Uredba je stupila na snagu 1. siječnja 2024. i zamjenjuje Uredbu (EZ) br. 360/2012⁴¹ koja je prestala važiti 31. prosinca 2023. Komisija je odlučila povećati prag *de minimis* potpore za usluge od općeg gospodarskog interesa na 750 000 EUR po poduzetniku koji pruža usluge od općeg gospodarskog interesa tijekom bilo kojeg trogodišnjeg razdoblja.

Donesena revidirana pravila o državnim potporama u sektorima poljoprivrede, šumarstva, ribarstva i akvakulture

U siječnju 2023. stupili su na snagu revidirana Uredba o skupnom izuzeću u sektoru poljoprivrede (ABER) i Uredba o skupnom izuzeću u sektoru ribarstva (FIBER) te Smjernice za državne potpore u sektorima poljoprivrede i šumarstva te u ruralnim područjima (Smjernice za poljoprivredu)⁴². Od

³⁹ Uredba Komisije (EU) 2023/2831 od 13. prosinca 2023. o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na *de minimis* potpore, SL L, 2023/2831, 15.12.2023., str. 1.

⁴⁰ Uredba Komisije (EU) 2023/2832 od 13. prosinca 2023. o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske Unije na *de minimis* potpore koje se dodjeljuju poduzetnicima koji pružaju usluge od općeg gospodarskog interesa, SL L, 2023/2832, 15.12.2023., str. 1.

⁴¹ Uredba Komisije (EU) br. 360/2012 od 25. travnja 2012. o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske Unije na potpore *de minimis* koje se dodjeljuju poduzetnicima koji pružaju usluge od općeg gospodarskog interesa (Tekst značajan za EGP), SL L 114, 26.4.2012., str. 8.

⁴² Komunikacija Komisije – Smjernice za državne potpore u sektorima poljoprivrede i šumarstva te u ruralnim područjima 2022/C 485/01, SL C 485, 21.12.2022., str. 1.

travnja 2023. primjenjuju se Smjernice o državnim potporama u sektoru ribarstva i akvakulture (Smjernice za ribarstvo), koje je Komisija odobrila u prosincu 2022.⁴³

Uredbom o skupnom izuzeću u sektoru poljoprivrede i Uredbom o skupnom izuzeću u sektoru ribarstva proširuje se područje primjene mjera obuhvaćenih skupnim izuzećem. Novim pravilima skupno se izuzima do 50 % slučajeva koje je trebalo prijaviti u skladu sa starim okvirom. Nove smjernice za poljoprivredu i smjernice za ribarstvo uzimaju u obzir iskustvo Komisije i trenutačne strateške prioritete EU-a, posebno zajedničku poljoprivrednu politiku, zajedničku ribarstvenu politiku, Europski fond za pomorstvo, ribarstvo i akvakulturu, europski zeleni plan, strategiju „od polja do stola” i strategiju za biološku raznolikost. Revidirane smjernice za ribarstvo pomažu državama članicama da ostvare ambiciozne zelene ciljeve EU-a poboljšanjem energetske učinkovitosti i ublažavanjem učinka klimatskih promjena.

Komisija je u listopadu 2023. donijela izmjenu Uredbe o *de minimis* potporama za sektor ribarstva i akvakulture⁴⁴. Revidiranom uredbom se gornja granica *de minimis* potpore po poduzeću povećava s 30 000 EUR na 40 000 EUR tijekom tri godine. Osim toga, prerada i stavljanje na tržište proizvoda ribarstva i akvakulture više nisu obuhvaćeni Uredbom o *de minimis* potporama za sektor ribarstva, nego Općom uredbom o *de minimis* potporama.

Donesen kodeks dobre prakse za važne projekte od zajedničkog europskog interesa

U Komunikaciji o važnim projektima od zajedničkog europskog interesa⁴⁵ utvrđuju se kriteriji prihvatljivosti i spojivosti koje Komisija primjenjuje pri ocjenjivanju državnih potpora dodijeljenih za važne projekte od zajedničkog europskog interesa. Iskustvo država članica i Komisije u ocjenjivanju državnih potpora za važne projekte od zajedničkog europskog interesa proizlazi iz ocjenjivanja i naknadnog odobravanja državnih potpora za niz važnih projekata od zajedničkog europskog interesa. Na temelju tog iskustva Komisija je u svibnju 2023. izradila kodeks dobre prakse za osmišljavanje važnih projekata od zajedničkog europskog interesa⁴⁶ koji je omogućio njihovo jednostavnije ocjenjivanje. Kodeksom se ne propisuje primjenjivo pravno stajalište ni obvezujući pristup za izravne sudionike važnih projekata od zajedničkog europskog interesa. Njime se ne stvaraju dodatna prava niti nameću nove obveze.

⁴³ Komunikacija Komisije – Smjernice o državnim potporama u sektoru ribarstva i akvakulture, SL C 107, 23.3.2023., str. 1.

⁴⁴ Uredba Komisije (EU) 2023/2391 od 4. listopada 2023. o izmjeni uredbi (EU) br. 717/2014, (EU) br. 1407/2013, (EU) br. 1408/2013 i (EU) br. 360/2012 u pogledu *de minimis* potpora za preradu i stavljanje na tržište proizvoda ribarstva i akvakulture te Uredbe (EU) br. 717/2014 u pogledu ukupnog iznosa *de minimis* potpora dodijeljenih jednom poduzetniku, njezina razdoblja primjene i drugih pitanja, SL L 2391, 5.10.2023., str. 1.

⁴⁵ Komunikacija Komisije – Kriteriji za analizu spojivosti državnih potpora za promicanje provedbe važnih projekata od zajedničkog europskog interesa s unutarnjim tržištem, 2021/C 528/02 SL C 528, 30.12.2021., str. 10.

⁴⁶ Kodeks dobre prakse Glavne uprave za tržišno natjecanje za transparentno, uključivo, brže osmišljavanje i ocjenjivanje važnih projekata od zajedničkog europskog interesa, 17. svibnja 2023., vidjeti: https://competition-policy.ec.europa.eu/system/files/2023-05/IPCEIs_DG_COMP_code_of_good_practices.pdf

Zajednički europski forum za važne projekte od zajedničkog europskog interesa

Komisija je u jesen 2023. pokrenula Zajednički europski forum za važne projekte od zajedničkog europskog interesa (JEF-IPCEI)⁴⁷, a prvi je sastanak održan 20. listopada 2023. Forum je partnerstvo između Komisije i država članica te obuhvaća cijeli životni ciklus važnih projekata od zajedničkog europskog interesa kako bi se povećala učinkovitost osmišljavanja, ocjenjivanja (na temelju postojećih pravila o državnim potporama) i provedbe važnih projekata od zajedničkog europskog interesa te utvrdila područja od strateškog interesa EU-a za potencijalne buduće važne projekte od zajedničkog europskog interesa. JEF-IPCEI radi na ostvarenju tih ciljeva boljim usklađivanjem potencijalnih novih važnih projekata od zajedničkog europskog interesa s ciljevima politike industrijske strategije EU-a. JEF-IPCEI će se sastajati nekoliko puta godišnje.

Interpretativne smjernice za Uredbu (EU) br. 1370/2007

Komisija je 2023. donijela revidiranu verziju interpretativnih smjernica za Uredbu (EZ) br. 1370/2007 o uslugama javnog željezničkog i cestovnog prijevoza⁴⁸. Njihov je cilj dodatno pomoći državama članicama i dionicima u primjeni nekih odredaba te uredbe s obzirom na promjene iz četvrtog željezničkog paketa i relevantnu sudsku praksu sudova EU-a.

Evaluacije

U skladu sa Smjernicama za bolju regulativu Glavna uprava za tržišno natjecanje nastavila je s evaluacijom pravila o državnim potporama za banke u poteškoćama⁴⁹ i o potporama u obliku državnih jamstava⁵⁰.

4. Provedba politike tržišnog natjecanja pridonijela je glavnim prioritetima Komisije

Očuvanje tržišne discipline učinkovitom provedbom pravila EU-a o tržišnom natjecanju izuzetno je važno za zelenu i digitalnu transformaciju gospodarstva EU-a, kao i za izgradnju gospodarstva u interesu građana. Nadalje, provedbom pravila o tržišnom natjecanju pridonosi se uklanjanju preostalih prepreka jedinstvenom tržištu i uklanjaju se tržišna ograničenja. Priroda jedinstvenog tržišta pridonosi povećanju gospodarske otpornosti gospodarstva EU-a jačanjem poticaja za ulaganja, inovacije, diversifikaciju lanaca opskrbe i pronalaženje novih poslovnih prilika.

⁴⁷ [Zajednički europski forum za važne projekte od zajedničkog europskog interesa – Europska komisija \(europa.eu\).](#)

⁴⁸ Obavijest Komisije o interpretativnim smjernicama u pogledu Uredbe (EZ) br. 1370/2007 o uslugama javnog željezničkog i cestovnog prijevoza 2023/C 222/01, C/2023/3978, SL C 222, 26.6.2023., str. 1.

⁴⁹ Komunikacija Komisije o primjeni pravila o državnim potporama za poticajne mjere u korist banaka u kontekstu financijske krize („Komunikacija o bankarstvu iz 2013.”), SL C 216, 30.7.2013., str. 1. i povezane komunikacije: Komunikacija o dokapitalizaciji iz 2009. (2009/C10/03), Komunikacija o imovini umanjene vrijednosti iz 2009. (2009/C72/01), Komunikacija o restrukturiranju iz 2009. (2009/C195/04), Komunikacija o produljenju iz 2010. (2010/C329/07), Komunikacija o produljenju iz 2011. (2011/C356/02).

⁵⁰ Obavijest Komisije o primjeni članaka 87. i 88. Ugovora o EZ-u na državne potpore u obliku jamstava, SL C 155, 20.6.2008., str. 10.

4.1. Provedba politike tržišnog natjecanja pridonijela je digitalnoj tranziciji te jakom i otpornom jedinstvenom tržištu

EU teži globalnom digitalnom vodstvu, stoga politika tržišnog natjecanja ima ključnu ulogu jer omogućuje bolje funkcioniranje tržišta za potrošače, poduzeća i društvo. Digitalna tranzicija snažno utječe na svaki aspekt gospodarstva i društva. Politika tržišnog natjecanja pomaže EU-u da iskoristi puni potencijal digitalnog doba tako što potiče promjene i inovacije. Provedba protumonopolskih pravila pridonijela je digitalnoj tranziciji te jakom i otpornom jedinstvenom tržištu.

Provedba protumonopolskih pravila pridonijela je digitalnoj tranziciji te jakom i otpornom jedinstvenom tržištu

Središnja procesorska jedinica (CPU) jedna je od osnovnih komponenti svakog računala te je stoga konkurentnost tržišta CPU-a ključna za cijeli digitalni sektor. Komisija je 2009. izrekla novčanu kaznu od 1,06 milijardi EUR društvu *Intel* zbog povrede članka 102. UFEU-a. Utvrđeno je da je Intel nezakonito postupao na dva načina⁵¹. Intel je proizvođačima računala odobrio rabate pod uvjetom da od Intela kupe sve ili gotovo sve svoje CPU-e x86 („uvjetovani rabati”). Intel je izvršio i izravna plaćanja proizvođačima računala kako bi se zaustavilo ili odgodilo stavljanje na tržište određenih proizvoda koji sadržavaju CPU-e x86 konkurenata („neprikrivena ograničenja”). Opći sud poništio je 2022. izvornu odluku Komisije iz 2009. u dijelu koji se odnosi na uvjetne rabate. Nakon toga Komisija je u rujnu 2023. ponovno donijela odluku o izricanju novčane kazne Intelu u iznosu od 376,36 milijuna EUR zbog neprikrivenih ograničenja.

Mnogi potrošači u EU-u koriste usluge digitalne pretplate na glazbu, zbog čega je važno da tržišno natjecanje u tom sektoru dobro funkcionira. U tu je svrhu Komisija u veljači 2023. društvu *Apple* dostavila obavijest o preliminarno utvrđenim činjenicama u postupku⁵², u kojoj navodi svoje preliminarno stajalište da je Apple zloupotrijebio svoj vladajući položaj ograničavanjem mogućnosti da autori aplikacija obavijeste korisnike proizvoda iPhone i iPad o alternativnim uslugama pretplate na glazbu. Komisija je zauzela preliminarno stajalište da je društvo *Apple* prekršilo članak 102. UFEU-a jer njegove obveze protiv usmjeravanja prema alternativnim ponuđačima (engl. *anti-steering obligations*) predstavljaju nepravedne trgovinske uvjete.

U obavijesti o utvrđenim činjenicama iz lipnja 2023. Komisija je društvu *Google* dostavila svoje preliminarno stajalište da je to društvo narušilo tržišno natjecanje u sektoru tehnologije oglašavanja (engl. *adtech*) i time povrijedio članak 102. UFEU-a⁵³. Društvo *Google* prisutno je na svim razinama lanca opskrbe u sektoru tehnologije oglašavanja. Smanjenje tržišnog natjecanja za usluge u sektoru tehnologije oglašavanja snažno bi utjecalo na digitalni sektor, što bi se negativno odrazilo na izravne konkurente društva *Google*, ali i na izdavače i oglašivače. Komisija smatra da je društvo *Google* dalo prednost vlastitim uslugama internetskog

⁵¹ Predmet AT. 37990, Intel.

⁵² Predmet AT.40437, Apple – Prakse u trgovini aplikacijama App Store (*streaming* glazbe).

⁵³ Predmet AT.40670, Google – Adtech i prakse povezane s podacima.

prikazivanja oglasa na štetu konkurenata, oglašivača i internetskih izdavača. Komisija je preliminarno utvrdila da je društvo Google zloupotrijebilo svoj vladajući položaj time što je dalo prednost vlastitoj burzi oglasa AdX u okviru dražbe za odabir oglasa koju provodi njegov poslužitelj za oglase, DFP, i time što je dalo prednost AdX-u s obzirom na način na koji njegovi alati za kupnju oglasa Google Ads i DV360 daju ponude na burzama oglasa.

Stvaranje kartela jedna je od najtežih povreda tržišnog natjecanja. Karteli ozbiljno štete gospodarstvu, a ne povećavaju učinkovitost. Horizontalni karteli smanjuju gospodarsku učinkovitost i dobrobit tako što nameću više cijene i ograničavaju proizvodnju. To ometa poduzeća u razvoju novih proizvoda i tehnologija, čime se smanjuju inovacije i izbor potrošača.

Komisija je u rujnu 2023. prvi put sankcionirala kartel u obrambenom sektoru i izrekla novčanu kaznu od 1,2 milijuna EUR društvu *Diehl* zbog sudjelovanja s konkurentskim društvom *RUAG*⁵⁴ u kartelu koji se odnosio na prodaju vojnih ručnih granata. Društvu *RUAG* nije izrečena novčana kazna jer je Komisiji razotkrilo kartel u okviru programa EU-a o oslobađanju od kazni i smanjenju kazni. Komisija je utvrdila da su društva gotovo 14 godina međusobno dijelila nacionalna tržišta unutar EGP-a. Oba društva priznala su da su sudjelovala u kartelu i pristala su na nagodbu.

Komisija je u listopadu 2023. donijela i odluku protiv kartela u farmaceutskom sektoru. Izrekla je novčanu kaznu od ukupno 13,4 milijuna EUR društvima *Alkaloids of Australia*, *Alkaloids Corporation*, *Boehringer*, *Linnea* i *Transo-Pharm* u postupku nagodbe za sudjelovanje u dugotrajnom kartelu u vezi s farmaceutskim sastojkom N-butilbromid skopolaminom / hioscinom (SNBB) potrebnim za proizvodnju lijekova protiv abdominalnih grčeva⁵⁵. Društvu *C2 PHARMA* nije izrečena novčana kazna jer je Komisiji razotkrilo kartel u okviru programa EU-a o oslobađanju od kazni i smanjenju kazni. Šest društava u međusobnoj je koordinaciji dogovorilo da će odrediti najnižu prodajnu cijenu SNBB-a svojim klijentima (distributerima i proizvođačima generičkih lijekova) i dodijeliti kvote. Osim toga, društva su razmijenila poslovno osjetljive informacije.

Komisija je u studenom 2023. izrekla novčanu kaznu od 26,6 milijuna EUR društvu *Rabobank* za sudjelovanje u kartelu u vezi s trgovanjem određenim obveznicama denominiranih u eurima s društvom *Deutsche Bank*⁵⁶. Društvu *Deutsche Bank* nije izrečena novčana kazna jer je Komisiji razotkrilo kartel u okviru programa EU-a o oslobađanju od kazni i smanjenju kazni. Komisija je u istrazi otkrila da su od 2006. do 2016. te dvije banke posredstvom svojih trgovaca razmjenjivale poslovno osjetljive informacije i koordinirale svoje strategije trgovanja i određivanja cijena.

U studenom 2023.⁵⁷ Komisija je obavijestila šest društava i jedno trgovinsko udruženje o svojem preliminarnom stajalištu da su prekršili protumonopolska pravila jer su na temelju tajnog sporazuma povećali cijene automobilskih startnih akumulatora koji se prodaju proizvođačima automobila u EGP-u.

⁵⁴ Predmet AT.40760, Ručne granate.

⁵⁵ Predmet AT.40636, SNBB.

⁵⁶ Predmet AT.40512, Obveznice denominirane u eurima.

⁵⁷ Predmet AT.40545, Automobilski startni akumulatori.

Naposljetku, Komisija je 2023. nastavila istragu u sektoru namirnica o mogućim ograničenjima paralelne trgovine čokoladom, keksima i proizvodima od kave među državama članicama koje je nametnulo društvo *Mondelez*⁵⁸. Komisija je pokrenula i istragu o navodnim praksama isključenja s tržišta na tržištima energetskih pića i provela nenajavljene inspekcije u društvu Red Bull⁵⁹.

Komisija je 2023. provela nenajavljene inspekcije u različitim sektorima, na primjer u sektoru parfema⁶⁰, energetskih pića⁶¹, mode⁶², medicinskih naprava⁶³, građevinskih kemikalija⁶⁴ i dostave hrane putem interneta⁶⁵.

Presuda Općeg suda u predmetu iz sektora videoigara⁶⁶

U rujnu 2023. Opći sud potvrdio je odluku Komisije o povredi protiv društva *Valve* u predmetu iz sektora videoigara. Komisija je u svojoj odluci utvrdila da su društvo Valve i pet izdavača videoigara za osobna računala sklopili protutržišne sporazume, odnosno usklađeno djelovali kako bi ograničili paralelni uvoz videoigara za osobna računala uskraćivanjem pristupa na temelju lokacije. Opći sud potvrdio je da su sporazumi, odnosno usklađena djelovanja bili protutržišni jer su bili usmjereni na ograničavanje paralelnog uvoza i da se to ne može dovesti u pitanje na temelju pravnog i gospodarskog konteksta. Osim toga, Opći sud potvrdio je da se članak 101. stavak 1. UFEU-a odnosi na sve sporazume i usklađena djelovanja kojima se narušava tržišno natjecanje, neovisno o tržištu na kojem stranke djeluju.

Opći sud pojasnio je i odnos između prava tržišnog natjecanja EU-a i autorskih prava. Opći sud potvrdio je da sama dodjela licencija (uključujući isključive licencije) nije u suprotnosti s člankom 101. UFEU-a. Međutim, dodatna teritorijalna ograničenja licencija koja onemogućuju pristup predmetu zaštite izvan područja obuhvaćenog licencijom mogu imati protutržišni cilj i biti obuhvaćena člankom 101. UFEU-a.

Kontrola koncentracija pridonijela je digitalnoj tranziciji te jakom i otpornom jedinstvenom tržištu

Kontrola koncentracija glavni je prioritet Komisije u području digitalnih inovacija i transformacije, sprečavanja nastanka prekomjerne tržišne snage, isključenja s tržišta i uklanjanja novih sudionika na tržištu. Komisija je 2023. nastavila provoditi svoja pravila o kontroli koncentracija kako bi potrošače zaštitila od povećanja cijena, ali i od pogoršanja drugih važnih parametara tržišnog natjecanja, kao što su kvaliteta, izbor i inovacije.

Komisija je 2023. nastavila intenzivno kontrolirati koncentracije. Donijela je 333 odluke o koncentracijama u raznim sektorima (2022. donijela je 368 odluka), a od toga je 271 odobrena nakon pojednostavnjenog postupka. Komisija je intervenirala u 11 predloženih pripajanja, od čega je devet transakcija odobreno pod određenim uvjetima, a jedna je zabranjena. Od jedne prijavljene transakcije stranke su odustale pa je transakcija povučena u drugoj fazi.

⁵⁸ Vidjeti: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/IP_21_281

⁵⁹ Vidjeti: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_23_1802

⁶⁰ Vidjeti: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/IP_23_1532

⁶¹ Vidjeti: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/IP_23_1802

⁶² Vidjeti: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_23_2352

⁶³ Vidjeti: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_23_4517

⁶⁴ Vidjeti: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_23_5061

⁶⁵ Vidjeti: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_23_5944

⁶⁶ Presuda Općeg suda od 27. rujna 2023. u predmetu T-172/21, Valve/Komisija, ECLI:EU:T:2023:587.

Komisija je blokirala društvo Booking u pripajanju platforme eTraveli

Komisija je u rujnu 2023. društvu *Booking* zabranila da pripoji platformu *eTraveli*⁶⁷. Komisija je utvrdila da bi se transakcijom ojačao vladajući položaj društva Booking na tržištu hotelskih internetskih putničkih agencija, što bi dovelo do viših troškova za hotele, a možda i za potrošače. Komisija je provela opsežnu analizu predloženih obveza koje je ponudilo društvo Booking i utvrdila da predložene korektivne mjere nisu dovoljno sveobuhvatne i djelotvorne te da ne otklanjaju u potpunosti utvrđene probleme s tržišnim natjecanjem.

Izvor: Europska komisija.

Komisija je izrekla novčanu kaznu društvima Illumina i GRAIL zbog provedbe koncentracije bez prethodnog odobrenja

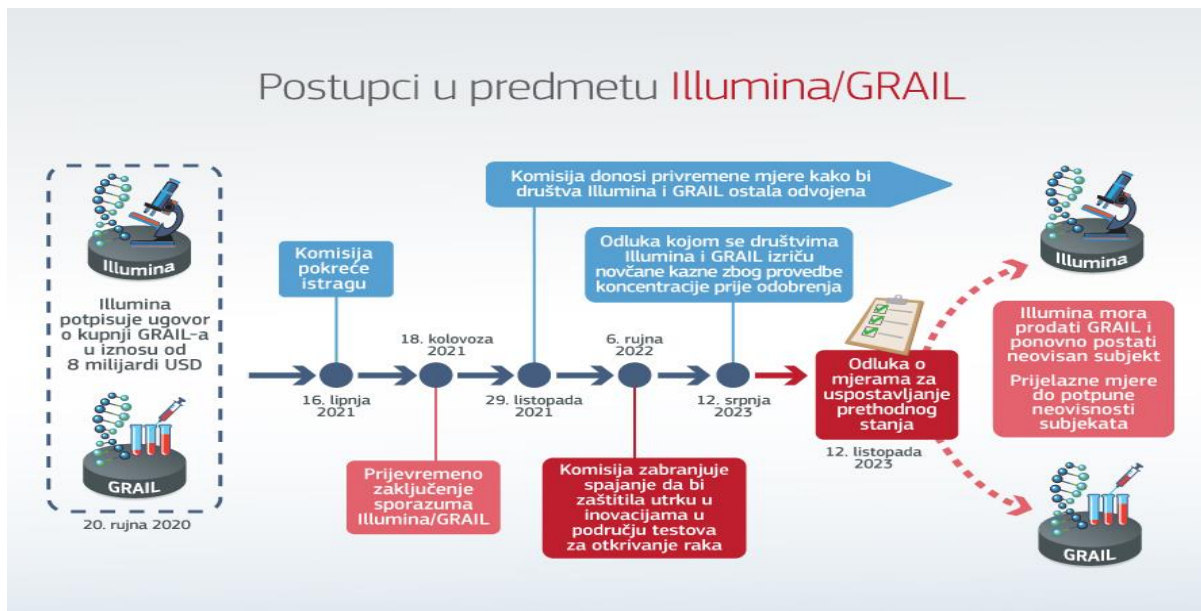
Komisija je u srpnju 2021. pokrenula temeljitu istragu o pripajanju društva GRAIL društvu Illumina. Komisija je u rujnu 2022. blokirala tu transakciju zbog bojazni da bi to imalo znatne protutržišne učinke, potisnulo inovacije i smanjilo izbor na tržištu testova za rano otkrivanje raka iz uzorka krvi⁶⁸. Međutim, iako je preispitivanje Komisije još bilo u tijeku, društvo Illumina objavilo je u kolovozu 2021. da je dovršilo pripajanje društva GRAIL. Komisija je u srpnju 2023. izrekla novčanu kaznu od oko 432 milijuna EUR društvu Illumina i 1 000 EUR društvu GRAIL zbog provedbe predloženog spajanja prije odobrenja Komisije⁶⁹. Komisija je zaključila da su društva Illumina i GRAIL svjesno i namjerno prekršila obvezu mirovanja tijekom temeljite istrage Komisije. Riječ je o vrlo teškoj povredi kojom se narušava djelotvorna kontrola koncentracija u EU-u. Novčana kazna izrečena društvu Illumina odgovara zakonskoj granici od 10 % prihoda društva Illumina. Komisija je u svojoj odluci navela da je društvo GRAIL kao ciljno društvo bilo svjesno obveze mirovanja i imalo aktivnu ulogu u povredi. Međutim, s obzirom na to da dosad nijednom ciljnom društvu nije izrekla novčanu kaznu zbog provedbe koncentracije prije odobrenja (engl. *gun-jumping*), Komisija je odlučila društvo GRAIL kazniti simboličnom novčanom kaznom od 1 000 EUR.

⁶⁷ Predmet M.10615, Booking Holdings / eTraveli Group.

⁶⁸ Predmet M.10188, Illumina/GRAIL.

⁶⁹ Predmet M.10483, Illumina/GRAIL (postupak iz članka 14.). Vidjeti: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_23_3773

U listopadu 2023. Europska komisija donijela je odluku o mjerama za uspostavu prethodnog stanja koje se sastoje od mjera prodaje kojima se društvu Illumina nalaže da poništi pripajanje društva GRAIL. Odluka je uključivala i prijelazne mjere koje društva Illumina i GRAIL moraju poštovati dok društvo Illumina ne poništi transakciju⁷⁰.

Izvor: Europska komisija.

Komisija je 2023. nastavila štititi tržišno natjecanje u području infrastrukture nepokretnih mreža. Komisija je u ožujku 2023. odobrila pripajanje društava VOO i Brutélé društvu Orange pod određenim uvjetima⁷¹. Komisija je izrazila zabrinutost da bi se predloženom transakcijom i. smanjio broj subjekata u područjima pokrivenima vlastitim nepokretnim mrežama društava VOO i Brutélé s tri na dva, čime bi se uklonio inovativan i snažan konkurentski pritisak društva Orange, ii. znatno smanjilo tržišno natjecanje na tržištima na kojima su društva Orange, VOO i Brutélé bliski konkurenti te iii. povećala vjerojatnost koordinacije između preostalih subjekata u područjima pokrivenima vlastitim nepokretnim mrežama društava VOO i Brutélé. Kako bi otklonilo sumnje Komisije povezane s tržišnim natjecanjem, društvo Orange obvezalo se da će konkurentskom društvu Telenet u razdoblju od najmanje 10 godina odobriti pristup postojećoj infrastrukturi nepokretne mreže društava VOO i Brutélé u Valoniji i dijelovima Bruxellesa te budućoj mreži optičkih vlakana društva Orange.

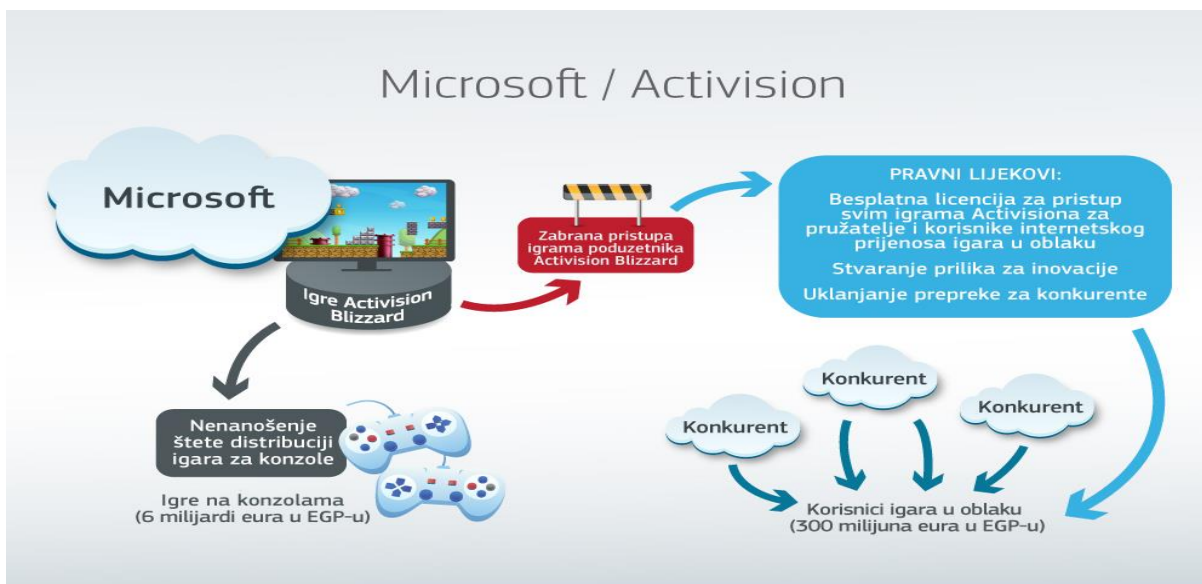
Komisija je u svibnju 2023. prihvatila obveze koje je ponudilo društvo Microsoft kao uvjet za odobrenje pripajanja društva Activision Blizzard⁷². Komisija je izrazila zabrinutost da bi predloženo

⁷⁰ Predmet M.10939, Illumina/GRAIL. Vidjeti: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_23_4872

⁷¹ Predmet M.10663, Orange / VOO / Brutélé.

⁷² Predmet M.10646, Microsoft / Activision Blizzard.

pripajanje društvu Microsoft omogućilo da naštetí tržišnom natjecanju u području i. distribucije videoigara za igraće konzole i osobna računala, uključujući usluge pretplate na više igara i usluge internetskog prijenosa igara u oblaku; i ii. isporuke operacijskih sustava za osobna računala. Microsoft se obvezao da će i. potrošačima u EGP-u pružiti besplatnu licenciju koja bi im omogućila da putem bilo koje usluge internetskog prijenosa igara u oblaku po vlastitom izboru prenose sve postojeće i buduće videoigre za osobna računala i igraće konzole društva Activision Blizzard za koje imaju licenciju te ii. pružateljima usluga internetskog prijenosa igara u oblaku osigurati odgovarajuću besplatnu licenciju kako bi igračima u EGP-u omogućio internetski prijenos svih videoigara za osobna računala i igraće konzole društva Activision Blizzard. Tim se obvezama u potpunosti otklanjaju problemi povezani s tržišnim natjecanjem koje je utvrdila Komisija. Obveze traju 10 godina, a njihovo ispunjavanje pratit će neovisni povjerenik pod nadzorom Komisije.

Izvor: Europska komisija.

Komisija je u srpnju 2023. odobrila predloženo pripajanje društva *VMware* društvu *Broadcom*, pod određenim uvjetima⁷³. Komisija je upozorila da bi se transakcijom moglo ograničiti tržišno natjecanje na tržištu hardverskih dijelova koji su interoperabilni sa softverom za virtualizaciju društva *VMware*. Kako bi otklonilo sumnje Komisije povezane s tržišnim natjecanjem, društvo *Broadcom* ponudilo je nekoliko obveza za osiguravanje pristupa i interoperabilnosti postojećim i budućim konkurentima na tržištu. Uzimajući u obzir obveze koje je ponudilo društvo *Broadcom*, Komisija je zaključila da predmetna koncentracija više nije sporna kad je riječ o tržišnom natjecanju.

Komisija je u srpnju 2023. odobrila predloženo pripajanje društva *GfK* društvu *Advent* pod određenim uvjetima⁷⁴. Komisija je upozorila da bi transakcija, kako je prvotno prijavljena, izazvala

⁷³ Predmet M.10806, *Broadcom / VMware*.

⁷⁴ Predmet M.10860, *Advent / GfK*.

ozbiljne probleme s tržišnim natjecanjem i. na tržištu maloprodajnih mjernih usluga za netrajnu robu široke potrošnje; i ii. na tržištu usluga potrošačkih odbora. Obvezama koje je ponudilo društvo Advent uklanjaju se preklapanja djelatnosti društava NielsenIQ i GfK na njemačkom i talijanskom tržištu panela potrošača te mogućnost da društvo NielsenIQ isključi konkurente na tržištima maloprodajnih mjernih usluga za netrajnu robu široke potrošnje i na tržištima usluga panela potrošača.

Komisija je u svibnju 2023. odobrila predloženo pripajanje društva *OMV Slovenija* društvu *MOL* pod određenim uvjetima⁷⁵. Oba društva djeluju u sektoru maloprodajne opskrbe gorivom. Odobrenje je uvjetovano time da društvo *MOL* grupaciji *Shell* proda 39 postaja za opskrbu gorivom u Sloveniji. Komisija je smatrala da prodana imovina predstavlja održivo poslovanje koje bi grupaciji *Shell* omogućilo da se djelotvorno natječe sa spojenim subjektom na slovenskom tržištu.

Komisija je u lipnju 2023., nakon temeljite istrage i pod određenim uvjetima, odobrila pripajanje društva *Lagardère* društvu *Vivendi*⁷⁶. Komisija je izrazila zabrinutost da bi transakcija, u obliku u kojem je prvotno prijavljena, naštetila tržišnom natjecanju u sektorima izdavaštva knjiga i tiskanih časopisa. Kako bi otklonilo zabrinutost Komisije, društvo *Vivendi* ponudilo je da će prodati svoje izdavačko poduzeća i svoj tiskani časopis o slavim osobama *Gala*. Komisija je zaključila da prodana imovina predstavlja održivo poslovanje koje bi potencijalnom kupcu omogućilo da se djelotvorno natječe sa spojenim subjektom.

Komisija je u prosincu 2023. odobrila predloženo spajanje društava *Chr Hansen A/S* i *Novozymes A/S* pod određenim uvjetima⁷⁷. Komisija je izrazila zabrinutost da bi transakcija mogla izazvati ozbiljne probleme s tržišnim natjecanjem u proizvodnji laktaze primjenom tehnologije genetske modifikacije jer je društvo *Novozymes* imalo snažan tržišni položaj, a društvo *Chr Hansen* bilo je potencijalni novi sudionik na tržištu. Na temelju obveza osniva se poduzeće s proizvodnim sredstvima i kapacitetima za istraživanje i razvoj potrebnima kako bi postalo održiv konkurentan proizvođač laktaze.

Kontrola državnih potpora pridonijela je digitalnoj tranziciji i otpornosti jedinstvenog tržišta

Ulaganja u digitalnu infrastrukturu, tehnologije i usluge važan su pokretač gospodarskog rasta, ne samo u digitalnom sektoru nego i u gospodarstvu u cjelini. Takva su ulaganja potrebna za postizanje ciljeva politike utvrđenih u programu politike za digitalno desetljeće⁷⁸. Državna potpora za rizična ulaganja u digitalnu sferu može biti nužna za uklanjanje tržišnih nedostataka (razina ulaganja mogla bi biti preniska s društvenog stajališta kad bi se oslanjalo samo na privatne inicijative).

⁷⁵ Predmet M.10438, *MOL / OMV Slovenija*.

⁷⁶ Predmet M.10433, *Vivendi / Lagardère*.

⁷⁷ Predmet M.11043, *Novozymes / Chr Hansen Holding*.

⁷⁸ Odluka (EU) 2022/2481 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. prosinca 2022. o uspostavi programa politike za digitalno desetljeće do 2030.

Komisija je u travnju 2023. odobrila francusku mjeru potpore u iznosu od 2,9 milijardi EUR za potporu društvima STMicroelectronics i GlobalFoundries u izgradnji novog postrojenja za proizvodnju mikročipova u Francuskoj⁷⁹. Mjera će ojačati sigurnost opskrbe, otpornost i digitalnu suverenost Europe u području poluvodičkih tehnologija, u skladu s ciljevima utvrđenima u Komunikaciji o europskom aktu o čipovima⁸⁰.

Komisija je u lipnju 2023. odobrila španjolski program u vrijednosti od 680 milijuna EUR za uvođenje opreme i infrastrukture za visokoučinkovite samostalne 5G mreže u slabo pokrivenim ruralnim područjima, koji je financiran zahvaljujući Mehanizmu za oporavak i otpornost⁸¹.

Komisija je u studenom 2023. odobrila 172 milijuna EUR potpore (uključujući potporu iz Europskog fonda za regionalni razvoj) za uvođenje nepokretnih mreža u Portugalu s brzinom preuzimanja od najmanje 1 Gbps i brzinom prijenosa od 150 Mbps u uobičajenim uvjetima vršnog opterećenja u područjima na kojima mreže ne osiguravaju brzinu preuzimanja od najmanje 100 Mbps u uobičajenim uvjetima vršnog opterećenja⁸².

Važni projekti od zajedničkog europskog interesa u području mikroelektronike i komunikacijskih tehnologija

Komisija je u lipnju 2023. odobrila važan projekt od zajedničkog europskog interesa kojim se podupiru istraživanje, inovacije i prva industrijska primjena mikroelektronike i komunikacijskih tehnologija u cijelom vrijednosnom lancu (IPCEI ME/CT)⁸³. Četnaest država članica⁸⁴ financirat će ovaj projekt javnim sredstvima u iznosu do 8,1 milijarde EUR, a očekuje se da će to potaknuti dodatnih 13,7 milijardi EUR privatnih ulaganja. U okviru važnog projekta od zajedničkog europskog interesa 56 poduzeća, uključujući mala i srednja poduzeća te *start-up* poduzeća, provest će 68 projekata. Ti su projekti dio šireg ekosustava IPCEI ME/CT koji uključuje više od 30 povezanih sudionika, uključujući sveučilišta, istraživačke organizacije i poduzeća sa sjedištem u još pet država članica EU-a⁸⁵ i Norveškoj. Projekti IPCEI ME/CT omogućuju digitalnu i zelenu transformaciju i. stvaranjem inovativne mikroelektronike i komunikacijskih rješenja te ii. razvojem energetski učinkovitih elektroničkih sustava i metoda proizvodnje kojima se štede resursi. Projekti će pridonijeti tehnološkom napretku mnogih sektora, uključujući komunikacije (5G i 6G), autonomnu vožnju, umjetnu inteligenciju i kvantno računalstvo. Podupirat će i poduzeća koja se bave proizvodnjom i distribucijom energije te će se upotrebljavati u njihovoj zelenoj tranziciji. Prvi proizvodi trebali bi se plasirati na tržište 2025., a dovršetak cjelokupnog projekta predviđen je za 2032. Očekuje se da će se u okviru projekata IPCEI ME/CT otvoriti oko 8700 izravnih radnih mjesta i mnogo više neizravnih radnih mjesta.

⁷⁹ Predmet SA.102430, Francuska – Projekt Liberty – Novo postrojenje za proizvodnju poluvodiča društava STMicroelectronics i GlobalFoundries.

⁸⁰ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – Akt o čipovima za Europu, COM(2022) 45 final.

⁸¹ Predmet SA.104933, Španjolska – Potpora za 5G opremu i infrastrukturu.

⁸² Predmet SA.105187, Portugal – Uvođenje nepokretnih pristupnih mreža.

⁸³ Predmeti SA.101202 (Austrija), SA.101141 (Češka), SA.101143 (Finska), SA.101193 (Francuska), SA.101210 (Grčka), SA.101151 (Irska), SA.101186 (Italija), SA.101201 (Malta), SA.101171 (Nizozemska), SA.101129 (Njemačka), SA.101175 (Poljska), SA.101192 (Rumunjska), SA.101200 (Slovačka) i SA.101150 (Španjolska).

⁸⁴ Austrija, Češka, Finska, Francuska, Grčka, Irska, Italija, Malta, Nizozemska, Njemačka, Poljska, Rumunjska, Slovačka i Španjolska.

⁸⁵ Belgija, Latvija, Mađarska, Portugal i Slovenija.

Važni projekti od zajedničkog europskog interesa u području tehnologija računalstva u oblaku i tehnologija na rubu mreže

Komisija je u prosincu 2023. odobrila važan projekt od zajedničkog europskog interesa za potporu istraživanju, razvoju i prvoj industrijskoj primjeni naprednih tehnologija računalstva u oblaku i računalstva na rubu mreže kod više pružatelja usluga u Europi (IPCEI CIS)⁸⁶. Sedam država članica⁸⁷ financirat će ovaj projekt javnim sredstvima u iznosu do 1,2 milijarde EUR, a očekuje se da će to potaknuti dodatnih 1,4 milijarde EUR privatnih ulaganja. U okviru tog važnog projekta od zajedničkog europskog interesa 19 poduzeća, uključujući mala i srednja poduzeća, provest će 19 vrlo inovativnih projekata. IPCEI CIS prvi je važan projekt od zajedničkog europskog interesa u području računalstva u oblaku i računalstva na rubu mreže. Odnosi se na razvoj prvog interoperabilnog i javno dostupnog europskog ekosustava za obradu podataka, oblaka koji uključuje više pružatelja usluga na rubu mreže.

4.2. Provedba politike tržišnog natjecanja pridonijela je zelenoj tranziciji

Politika tržišnog natjecanja pridonosi ostvarivanju ciljeva EU-a u području zaštite okoliša i klime, a to su na primjer dekarbonizacija gospodarstva, prelazak s fosilnih na alternativna goriva u prometnom sektoru i razvoj čistih tehnologija. Provedba propisa EU-a o tržišnom natjecanju pridonosi europskom zelenom planu⁸⁸ tako što se tržišta održavaju učinkovitima, pravednima i inovativnima. Njime se štiti i slobodan protok resursa potrebnih za kružno gospodarstvo i postizanje ciljeva zelenog plana.

Provedba protumonopolskih pravila pridonijela je zelenoj tranziciji

Komisija je 2023. nastavila poduzimati mjere protiv protutržišnog ponašanja na tržištu koje bi moglo ometati zelenu tranziciju.

Komisija je u prosincu 2023. izrekla novčanu kaznu društvu *Lantmännen ek för i njegovom društvu kćeri Lantmännen Biorefineries AB* (prethodno *Lantmännen Agroetanol AB*) od ukupno 47,7 milijuna EUR jer je sklopilo tajni sporazum kako bi utjecalo na mehanizam formiranja cijena etanola u Europi⁸⁹. Etanol se u kombinaciji s benzinom može upotrebljavati kao biogorivo za motore. Komisija je 2021. riješila predmet s drugim članom kartela i zaključila svoju istragu protiv preostalog navodnog člana kartela 2023.

Komisija je nastavila i svoje istrage u industriji umjetne trave⁹⁰ te je ispitala mogući tajni dogovor o recikliranju otpadnih osobnih vozila⁹¹ kako bi utvrdila jesu li poduzeća koja posluju u tim sektorima prekršila protumonopolska pravila EU-a.

⁸⁶ Predmeti SA.102498 (Francuska), SA.102519 (Italija), SA.102520 (Mađarska), SA.102516 (Nizozemska), SA.102517 (Njemačka), SA.102527 (Poljska) i SA.102514 (Španjolska).

⁸⁷ Francuska, Italija, Mađarska, Nizozemska, Njemačka, Poljska i Španjolska.

⁸⁸ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – Europski zeleni plan, COM(2019) 640 final.

⁸⁹ Predmet AT.40054, Referentne vrijednosti etanola.

⁹⁰ Vidjeti: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_23_3133

⁹¹ Vidjeti: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_22_1765

Kontrola koncentracija pridonijela je zelenoj tranziciji

Komisija je 2023. i dalje predano provodila pravila o kontroli koncentracija na tržištima koja su ključna za kružno gospodarstvo i postizanje ciljeva održivosti. Komisija je nastojala zaštititi tržišno natjecanje od povećanja prekomjerne tržišne snage, rizika od istiskivanja s tržišta i prepreka ulasku na tržište. Komisija je pritom dosljedno razmatrala aspekte održivosti koncentracija u sektorima kao što su obnovljivi izvori energije, infrastruktura za recikliranje, infrastruktura za plin i električnu energiju te usluge e-mobilnosti.

Komisija je u veljači 2023. odobrila pripajanje društva *MBCC* društvu *Sika* pod određenim uvjetima⁹². Cilj istrage bio je utvrditi kako će transakcija utjecati na nastojanja industrije da smanji emisije ugljika iz proizvodnje betona. Konkretno, inovativni kemijski dodaci koje proizvode navedene stranke mogu pomoći da se sadržaj ugljično intenzivnih materijala u betonskim mješavinama, kao što je cement, svede na minimum. Ta bi transakcija, kako je prvotno prijavljena, znatno smanjila tržišno natjecanje na tržištima kemijskih dodataka i dodataka betonu. Kako bi otklonilo sumnje Komisije, društvo *Sika* ponudilo je da će prodati poduzeća *MBCC*-a koja se bave kemijskim dodacima u EGP-u, Australiji, Kanadi, Novom Zelandu, SAD-u, Švicarskoj i Ujedinjenoj Kraljevini. Prodajom su uklonjena horizontalna preklapanja između stranaka na tržištima kemijskih dodataka u EGP-u. Komisija je smatrala da bi kupac tog samostalnog poduzeća mogao trajno djelovati kao održiva konkurentna sila.

Komisija je u listopadu 2023. odobrila predloženo pripajanje poduzeća *The Ground Transportation Systems Business* društva *Thales* (*GTS*) društvu *Hitachi Rail*. Odobrenje je uvjetovano potpunim ispunjavanjem obveza koje je ponudilo društvo *Hitachi Rail*, kao što je prodaja signalnih platformi na glavnim prugama društva *Hitachi* u Francuskoj i Njemačkoj za projekte postavnica, prevlačenja i ponovnog postavljanja signalizacije⁹³.

Kontrola državnih potpora pridonijela je zelenoj tranziciji

Komisija je 2023. odobrila niz mjera državne potpore za potporu zelenoj tranziciji EU-a, kojima se podupiru, na primjer, obnovljiva energija, dekarbonizacija industrije i čista mobilnost.

Komisija je u siječnju i prosincu 2023. na temelju Smjernica o potporama za klimu, zaštitu okoliša i energiju (*CEEAG*)⁹⁴ odobrila dva danska programa za potporu uvođenju tehnologija hvatanja i skladištenja ugljika^{95, 96} s ukupnim proračunom od 1,45 milijardi EUR. Mjere pridonose postizanju klimatskih ciljeva Danske i zelenog plana, posebno cilja klimatske neutralnosti do 2050.

⁹² Predmet M.10560, *Sika / MBCC*.

⁹³ Predmet M.10507, *Hitachi Rail / Ground Transportation systems business of Thales*.

⁹⁴ Komunikacija Komisije – Smjernice o državnim potporama za klimu, zaštitu okoliša i energiju, SL C 80, 18.2.2022., str. 1.

⁹⁵ Predmet SA.102777, *Danska – Program državnih potpora za hvatanje i skladištenje ugljika*.

⁹⁶ Predmet SA.108284, *Danska – Mehanizam za oporavak i otpornost – Program državnih potpora za hvatanje i skladištenje ugljika*.

Komisija je u veljači 2023. na temelju CEEAG-a odobrila francusku mjeru u iznosu od 2,08 milijardi EUR za proizvodnju energije vjetra na moru⁹⁷. S obzirom na nagli porast cijena električne energije, Komisija je istog mjeseca odobrila i njemački program u vrijednosti od 1,1 milijarde EUR za potporu željezničkim prijevoznicima koji upotrebljavaju električni pogon⁹⁸. Mjera će pridonijeti konkurentnosti željezničkog sektora, uz istodobno očuvanje okolišne učinkovitosti električne željeznice, u skladu s ciljevima strategije Komisije za održivu i pametnu mobilnost⁹⁹ i europskog zelenog plana¹⁰⁰.

Komisija je u svibnju 2023. odobrila dva nizozemska programa s ukupnim proračunom od otprilike 1,47 milijardi EUR za smanjenje taloženja dušika u zaštićenim prirodnim područjima¹⁰¹.

Komisija je u kolovozu 2023. na temelju CEEAG-a odobrila program državne potpore u iznosu od 350 milijuna EUR za uvođenje infrastrukture za punjenje velike snage za električna vozila na njemačkim autocestama¹⁰².

Komisija je u prosincu 2023. na temelju CEEAG-a odobrila talijanski program u vrijednosti od 17,7 milijardi EUR¹⁰³ za izgradnju i rad centraliziranog sustava za skladištenje električne energije. Mjera će se provoditi tijekom desetogodišnjeg razdoblja i olakšat će integraciju obnovljivih izvora energije u talijanski elektroenergetski sustav, čime će se pridonijeti postizanju ciljeva zelenog plana.

Komisija je 2023. na temelju CEEAG-a i TCTF-a odobrila niz mjera državne potpore u ukupnom iznosu od oko 9 milijardi EUR u nekoliko država članica (Španjolska, Poljska, Belgija, Francuska, Njemačka i Češka) za dekarbonizaciju proizvodnih procesa velikih industrijskih izvora stakleničkih plinova, ponajprije u sektoru čelika, ali i u drugim energetske intenzivnim sektorima¹⁰⁴.

Komisija je 2023. odobrila osam nacionalnih programa na temelju odjeljka 2.8. TCTF-a, u ukupnom iznosu potpore od oko 9 milijardi EUR. Cilj je tih nacionalnih programa, u skladu s industrijskim

⁹⁷ Predmet SA.100269, Francuska – „Parc Éolien flottant en mer dans une zone au large du sud de la Bretagne”.

⁹⁸ Predmet SA.105120, Njemačka – Električna kočnica za željeznički promet – Privremeno ograničavanje troškova povećanja cijena električne energije – željeznički prijevoznici.

⁹⁹ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – Strategija za održivu i pametnu mobilnost – usmjeravanje europskog prometa prema budućnosti, COM(2020) 789 final.

¹⁰⁰ Komunikacija Komisije Europskom parlamentu, Europskom vijeću, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija – Europski zeleni plan, COM(2019) 640 final.

¹⁰¹ Predmet SA.106555, Nizozemska – Nacionalni program za zatvaranje stočarskih jedinica s ciljem smanjenja emisija dušika i predmet SA.106559 – Nizozemska – Nacionalni program prestanka rada na mjestima s vršnim opterećenjem za stoku (LBV Plus).

¹⁰² Predmet SA.105414, Njemačka – Program potpore za infrastrukturu za punjenje velike snage za električna vozila na njemačkim autocestama.

¹⁰³ Predmet SA.104106 – Italija – Potpora razvoju centraliziranog sustava za skladištenje električne energije u Italiji.

¹⁰⁴ Predmet SA.104904, Španjolska – ArcelorMittal Spain (Gijon), Predmet SA.105006, Poljska – Potpora u okviru Mehanizma za oporavak i otpornost društvu LOTOS Green H2 Sp. z o.o., Predmet SA.104897, Belgija – Projekt ArcelorMittal (Ghent), Predmet SA.104903, Francuska – ArcelorMittal France, Predmet SA.105244, Njemačka – Potpora društvu ThyssenKrupp za projekt tkH2Steel, Predmet SA.104686, Češka – TCTF: Fond za modernizaciju – Program ENERG ETS.

planom u okviru zelenog plana, ubrzati ulaganja u sektore od strateške važnosti za prelazak na klimatski neutralno gospodarstvo (uključujući baterije, solarne ploče, vjetroturbine, dizalice topline, elektrolizatore i opremu za hvatanje i skladištenje ugljika) u Španjolskoj (2,5 milijardi EUR)¹⁰⁵, Mađarskoj (2,4 milijarde EUR)¹⁰⁶, Njemačkoj (3 milijarde EUR)¹⁰⁷, Slovačkoj (1 milijarda EUR)¹⁰⁸, Italiji (100 milijuna EUR)¹⁰⁹, Austriji (60 milijuna EUR)¹¹⁰ i Belgiji (50 milijuna EUR)¹¹¹.

4.3. Politika tržišnog natjecanja pridonijela je gospodarstvu u interesu građana

Doprinos politike tržišnog natjecanja EU-a inovacijama i pravednosti u plaćanjima

Komisija je 2023. nastavila pratiti primjenu Uredbe o međubankovnim naknadama (IFR)¹¹². U prosincu 2023. dovršena je studija o novim trendovima na tržištima platnih transakcija na temelju kartica koja se ponajprije odnosila na primjenu Uredbe o međubankovnim naknadama. Nadalje, Komisija je u lipnju 2023. objavila otvoreni poziv na podnošenje ponuda za studiju o tržišnom natjecanju u području usluga internetskog plaćanja.

Glavna uprava za tržišno natjecanje pridonijela je i radu Komisije na regulatornim inicijativama u okviru „gospodarstva u interesu građana” kako bi ih uskladila s načelima politike tržišnog natjecanja. To je područje rada uključivalo prijedloge Komisije o digitalnom euru, pristupu financijskim podacima (otvorene financije) i plaćanjima (Otvoreno bankarstvo: revizija druge Direktive o platnim uslugama).

Provedba protumonopolskih pravila u sektorima financijskih usluga i osiguranja

Komisija je 2023. nastavila istragu o postupanju društva Apple pri pružanju usluga mobilnog plaćanja. U Obavijesti o utvrđenim činjenicama iz 2022.¹¹³ Komisija je iznijela preliminarni zaključak da je društvo *Apple* ograničilo tržišno natjecanje tako što je zloupotrijebilo svoj vladajući položaj na tržištima mobilnih lisnica na uređajima s operativnim sustavom iOS ograničavanjem pristupa tehnologiji komunikacije bliskog polja (NFC) na uređajima iPhone za plaćanja unutar trgovina i time sačuvala pristup za uslugu Apple Pay.

¹⁰⁵ Predmet SA.107094, Španjolska – Mehanizam za oporavak i otpornost – TCTF – Integrirano područje djelovanja na industrijskom vrijednosnom lancu – baterije; Predmet SA.108653, Španjolska. RRF – TCTF – Program za projekte opreme potrebne za prelazak na klimatski neutralno gospodarstvo.

¹⁰⁶ Predmet SA.107689, Mađarska – TCTF – Program za ubrzana ulaganja u sektore od strateške važnosti za prelazak na klimatski neutralno gospodarstvo.

¹⁰⁷ Predmet SA.108068, Njemačka – TTCTF – Potpora za prelazak na klimatski neutralno gospodarstvo.

¹⁰⁸ Predmet SA.109989, Slovačka – TTCTF – Program državnih potpora za pružanje izvanrednih potpora za ulaganja u sektore od strateške važnosti za prelazak na klimatski neutralno gospodarstvo.

¹⁰⁹ Predmet SA.108953, Italija – TCTF – Mehanizam za oporavak i otpornost – Program potpore za ulaganja u proizvodnju elektrolizatora.

¹¹⁰ Predmet SA.109170, Austrija – TCTF – Program za ubrzana ulaganja u sektore od strateške važnosti za prelazak na klimatski neutralno gospodarstvo.

¹¹¹ Predmet SA.109169, Belgija – RRF-TCTF: Dekarbonizacija valonskih poduzeća – Povećanje ulaganja u vrijednosne lance povezane s energetsom tranzicijom.

¹¹² Uredba (EU) 2015/751 Europskog parlamenta i Vijeća od 29. travnja 2015. o međubankovnim naknadama za platne transakcije na temelju kartica, SL L 123, 19.5.2015., str. 1.

¹¹³ Predmet AT.40452, *Mobilna plaćanja*, vidjeti: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/ip_22_2764

Komisija je u studenom 2023. članovima kartela izrekla novčanu kaznu u vezi s trgovanjem određenim obveznicama denominiranih u eurima¹¹⁴.

Komisija je istražila navode da je Češka prekršila prava tržišnog natjecanja u uslugama putnog zdravstvenog osiguranja. Propisi koje je donijela Češka, kojim se javnom društvu dodjeljuje isključivo pravo poslovanja na češkom tržištu usluga putnog zdravstvenog osiguranja za strance, moglo bi predstavljati povredu članka 102. UFEU-a u vezi s člankom 106. UFEU-a. Isključivo pravo koje je dodijelila država isključilo je konkurentске pružatelje osiguranja. Istraga Glavne uprave za tržišno natjecanje provedena je u bliskoj koordinaciji s usporednim istragama Glavne uprave za financijsku stabilnost, financijske usluge i uniju tržišta kapitala (GU FISMA). Komisija je u srpnju 2023. Češkoj uputila službenu opomenu u kojoj se navodi da se češkim zakonom krše članak 56. UFEU-a i Direktiva Solventnost II¹¹⁵. Nakon intervencije Komisije Češka je izmijenila zakonodavstvo te javnom društvu ukinula isključivo pravo.

Kad je riječ o osiguranju motornih vozila, Komisija je, nakon što je 2022. donijela odluku o uvjetima pristupa sustavu za razmjenu podataka kojim upravlja društvo *Insurance Ireland*, nastavila pratiti ispunjava li to društvo obveze koje je preuzelo¹¹⁶. Na temelju tih obveza novim je poduzećima odobren pristup društvu *Insurance Ireland* i sustavu za razmjenu podataka. Obveze se nastavljaju primjenjivati do 2032.

Provedba pravila o koncentracijama u sektoru financijskih usluga

Komisija je 2023. preispitala koncentracije na različitim tržištima financijskih usluga, uključujući bankarstvo, osiguranje, platne usluge i druge specijalizirane financijske usluge.

Europska komisija bezuvjetno je odobrila koncentraciju društava *Credit Suisse* i *UBS* 25. svibnja 2023.¹¹⁷ Komisija je utvrdila da koncentracija ne bi znatno smanjila tržišno natjecanje na tržištima na kojima se aktivnosti stranaka preklapaju u EU-u. Društvo *Credit Suisse* suočava se s financijskim poteškoćama, stoga je Komisija odlučila društvima koja se spajaju odobriti da odstupe od obveze mirovanja i društvu *UBS* omogućiti da provede određene mjere, uključujući zaključenje transakcije.

Komisija je 2023. nastavila pratiti koncentracije u sektoru financijskih usluga kako bi utvrdila koje bi se transakcije trebale uputiti Komisiji u skladu s člankom 22. Uredbe Vijeća (EZ) br. 139/2004 (Uredba EU-a o koncentracijama)¹¹⁸. Komisija je u kolovozu 2023. prihvatila zahtjeve triju država članica i jedne zemlje EFTA-e za procjenu predloženog pripajanja poslovne jedinice za trgovanje električnom energijom i poravnanje društva *Nasdaq* društvu *European Energy Exchange AG*.

¹¹⁴ Predmet AT.40512, *Obveznice denominirane u eurima (EDB)*.

¹¹⁵ Direktiva 2009/138/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2009. o osnivanju i obavljanju djelatnosti osiguranja i reosiguranja (Solventnost II) (preinačeno), SL L 335, 17.12.2009., str. 1.

¹¹⁶ Predmet AT.40511, *Insurance Ireland – Baza podataka o odštetnim zahtjevima i uvjeti pristupa*.

¹¹⁷ Predmet M.11111, *UBS / Credit Suisse*.

¹¹⁸ Uredba Vijeća (EZ) br. 139/2004 od 20. siječnja 2004. o kontroli koncentracija između poduzetnika (Uredba EZ o koncentracijama), SL L 24, 29.1.2004., str. 1.

Komisija je smatrala da predložena koncentracija ispunjava kriterije za upućivanje na temelju članka 22. Uredbe EU-a o koncentracijama. Konkretno, transakcija je uključivala samo dva pružatelja usluga koji su se bavili trgovanjem na burzi i naknadnim poravnanjem nordijskih ugovora o električnoj energiji. Istraga Komisije je u tijeku¹¹⁹.

Provedba pravila o državnim potporama u sektoru financijskih usluga

Komisija je u studenom 2023. odobrila izmjenu mjera potpore odobrenih 2022. za sanaciju banke Getin Noble Bank, jedne od deset najvećih poljskih banaka. Izmijenjenom mjerom potpore olakšana je prodaja prijelazne banke osnovane u postupku sanacije. Cilj mjera bio je i maksimizirati vrijednost oporavka poljskog fonda za sanaciju izdvajanjem portfelja imovine umanjene vrijednosti iz banke¹²⁰.

Nadalje, Komisija je produljila određene postojeće programe kojima države članice mogu subvencionirati restrukturiranje ili uredan izlazak s tržišta banaka u poteškoćama. Komisija je Poljskoj odobrila produljenje obaju programa likvidacije kreditnih unija (na snazi od veljače 2014.)¹²¹ i programa za sanaciju zadružnih banaka i malih komercijalnih banaka (na snazi od prosinca 2016.)¹²². Komisija je Irskoj odobrila dva produljenja programa restrukturiranja kreditnih unija (na snazi od listopada 2014.)¹²³ i proširenje sustava uredne likvidacije kreditnih unija (na snazi od prosinca 2011.)¹²⁴. Komisija je Danskoj odobrila drugo ponovno uvođenje programa likvidacije za male banke¹²⁵.

Komisija je u studenom 2023. odobrila ponovno uvođenje programa Hercules za zaštitu imovine u Grčkoj¹²⁶. Ponovno uvedeni program bit će na snazi do kraja 2024. i pomoći će bankama u sekuritizaciji i premještanju neprihodonosnih kredita iz njihovih bilanci.

Komisija je 21. rujna 2023. donijela novu odluku o prošlim mjerama Međubankovnog fonda za zaštitu depozita (sustav osiguranja depozita) za potporu banci Tercas¹²⁷. Ta nova odluka uslijedila je nakon što je Sud¹²⁸ poništio odluku Komisije iz 2015.¹²⁹ Komisija je u svojoj novoj odluci zaključila da potpora koju je Međubankovni fond za zaštitu depozita dodijelio banci Tercas nije pripisiva Italiji i stoga ne predstavlja nezakonitu državnu potporu.

¹¹⁹ Predmet M.11241, EEX / NASDAQ POWER

¹²⁰ Predmet SA.109418, Poljska – Izmjena potpore za likvidaciju društvu Getin Noble S.A. u sanaciji (SA.100687).

¹²¹ Predmet SA.108852, Poljska – trinaesto produljenje Programa uredne likvidacije kreditnih unija.

¹²² Predmet SA.108989, Poljska – Osmo produljenje sanacijskog programa za zadružne banke i male poslovne banke i izmjena ponuđenih obveza.

¹²³ Predmet SA.106983, Irska – 17. produljenje Programa restrukturiranja i stabilizacije za sektor kreditne unije; Predmet SA.109639, Irska – 18. produljenje Programa restrukturiranja i stabilizacije za sektor kreditne unije.

¹²⁴ Predmet SA.107306, Irska – 19. Produljenje programa sanacije kreditne unije za razdoblje 2023.–2024.

¹²⁵ Predmet SA.106526, Danska – Produljenje drugog ponovnog uvođenja programa likvidacije za male banke.

¹²⁶ Predmet SA.109365, Grčka – Ponovno uvođenje programa Hercules.

¹²⁷ Predmet SA.39451, Italija – Banca Tercas.

¹²⁸ Presuda Suda od 2. ožujka 2021. u predmetu C-425/19 P, Europska komisija protiv Talijanske Republike i dr., EU:C:2021:154.

¹²⁹ Predmet SA.39451, Italija – Banca Tercas.

Državne potpore u području osiguranja

Komisija je u veljači 2023. odobrila francuski državni fond u iznosu od 1,5 milijardi EUR, uspostavljen za zaštitu putnika u slučaju nesolventnosti organizatora putovanja¹³⁰. Uzimajući u obzir ozbiljne posljedice pandemije bolesti COVID-19 za turistički sektor, Fond će pružati odgovarajuću zaštitu potrošačima unatoč nedovoljnom osiguranju koje privatni pružatelji osiguranja katkad nude.

Državne potpore u području državnih jamstava

Komisija je 2023. donijela dvije odluke koje se odnose na Slovačku¹³¹ i Dansku¹³² na temelju Obavijesti o jamstvima¹³³. Komisija je u odlukama odobrila metodologije za određivanje jamstvenih premija usklađenih s tržištem. Te premije služe kao polazišna točka pri izračunu elementa državne potpore uključenog u državna jamstva.

5. Novi komplementarni alati jedinstvenog tržišta postali su operativni

5.1. Akt o digitalnim tržištima

Akt o digitalnim tržištima¹³⁴ je zakonodavni akt o unutarnjem tržištu kojim se usklađuju obveze takozvanih nadzornika pristupa u cijelom EU-u. U potpunosti se počeo primjenjivati u svibnju 2023. Aktom o digitalnim tržištima nastoji se povećati mogućnost neograničenog tržišnog natjecanja u digitalnom sektoru i okončati nepoštene prakse poduzeća koja djeluju kao „nadzornici pristupa” u ekonomiji internetskih platformi. Nadzornik pristupa može djelovati kao *de facto* privatni donositelj pravila i biti točka pristupa između poslovnih korisnika i krajnjih korisnika, čime mu se omogućuje nepošteno ponašanje i narušava mogućnost tržišnog natjecanja.

Ako određena internetska digitalna platforma dosegne pragove i kriterije utvrđene u Aktu o digitalnim tržištima, mora se prijaviti Komisiji kako bi se za nju utvrdio status nadzornika pristupa¹³⁵. Poduzeća koja imaju službeni status nadzornika pristupa moraju ispuniti niz obveza utvrđenih u

¹³⁰ SA.104022 – Francuska – Državni jamstveni fond za organizatore putovanja.

¹³¹ Predmet SA.109147, Slovačka – Izračun elemenata potpore u pružanju jamstava MSP-ovima.

¹³² Predmet SA.109413, Danska – Produljenje i izmjena metode izračuna za danski program jamstava (SA.60070).

¹³³ Obavijest Komisije o primjeni članaka 87. i 88. Ugovora o EZ-u na državne potpore u obliku jamstava, SL C 155, 20.6.2008., str. 10.

¹³⁴ Uredba (EU) 2022/1925 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. rujna 2022. o pravednim tržištima s mogućnošću neograničenog tržišnog natjecanja u digitalnom sektoru i izmjeni direktiva (EU) 2019/1937 i (EU) 2020/1828 (Akt o digitalnim tržištima), SL L 265, 12.10.2022., str. 1.

¹³⁵ Na temelju Akta o digitalnim tržištima smatra se da internetska digitalna platforma ima znatan učinak na jedinstveno tržište ako su ispunjeni sljedeći kumulativni kriteriji: 1. Pretpostavljeni nadzornik pristupa mora ostvariti prihod od najmanje 7,5 milijardi EUR na razini EU-a, imati prosječnu tržišnu kapitalizaciju veću od 75 milijardi EUR i pružati iste osnovne usluge platforme u najmanje trima državama članicama; 2. Pretpostavljeni nadzornik pristupa upravlja uslugom platforme koja funkcionira kao točka pristupa putem koje poslovni korisnici dolaze do krajnjih korisnika i ima najmanje 45 milijuna mjesečno aktivnih krajnjih korisnika i najmanje 10 000 godišnje aktivnih poslovnih korisnika; 3. Pretpostavljeni nadzornik pristupa mora imati čvrst i trajan položaj na tržištu tijekom posljednje tri financijske godine.

Uredbi¹³⁶. Komisija je u travnju 2023. donijela provedbena pravila kojima se utvrđuje način provedbe određenih postupaka na temelju Akta o digitalnim tržištima¹³⁷.

Komisija je u rujnu 2023. odredila status nadzornika pristupa za šest poduzeća: *Alphabet*¹³⁸, *Amazon*¹³⁹, *Apple*¹⁴⁰, *ByteDance*¹⁴¹, *Meta*¹⁴² i *Microsoft*¹⁴³. Ukupno su određene 22 osnovne usluge platforme koje pružaju ti nadzornici pristupa¹⁴⁴. Komisija je zaključila da su Alphabet, Microsoft i Samsung dostavili dovoljno potkrijepljene argumente za tri osnovne usluge platforme (Gmail, Outlook.com i Samsung Internet Browser), koji pokazuju da se te usluge ne smatraju točkama pristupa za njihove osnovne usluge platforme, iako dosežu kvantitativne pragove na temelju Akta o digitalnim tržištima u skladu s kojima bi im se mogao odrediti status nadzornika pristupa.

Usporedno s tim postupcima utvrđivanja statusa Komisija je u rujnu 2023. pokrenula četiri istraživanja tržišta kako bi dodatno ocijenila podneske društava Microsoft i Apple u kojima se navodi da se neke od njihovih osnovnih usluga platforme, unatoč tome što su dosegnula pragove, ne mogu smatrati nadzornicima pristupa. Za društvo Microsoft te su platforme Bing, Edge i Microsoft Advertising, a za društvo Apple to je iMessage. Cilj je istraživanja procijeniti treba li za društva Microsoft i Apple utvrditi status nadzornika pristupa u vezi s predmetnim uslugama. Cilj je istraživanja procijeniti treba li za predmetne usluge utvrditi status nadzornika pristupa. Istraživanja bi

¹³⁶ Na primjer, poduzeća koja imaju status nadzornika pristupa na temelju Akta o digitalnim tržištima moraju trećim stranama omogućiti interoperabilnost s vlastitim uslugama nadzornika pristupa u određenim posebnim situacijama, omogućiti svojim poslovnim korisnicima da pristupe podacima koje generiraju pri upravljanju platformom, pružati oglašivačima na platformi alate i informacije potrebne za provjeru oglasa kojima upravlja nadzornik pristupa, poslovnim korisnicima omogućiti promicanje vlastite ponude i sklapanje ugovora s njihovim klijentima izvan platforme nadzornika pristupa. Određenim nadzornicima pristupa zabranjuje se, na primjer, preferencijalni tretman u rangiranju vlastitih proizvoda i usluga u odnosu na slične proizvode i usluge ili proizvode koje nude treće strane. Više ne mogu sprečavati potrošače da se povežu s poduzećima izvan svojih platformi, ne mogu spriječiti korisnike da bez privole deinstaliraju bilo koji prethodno instalirani softver ili aplikaciju ili prate krajnje korisnike izvan osnovne usluge platforme u svrhu ciljanog oglašavanja.

¹³⁷ Provedbena uredba Komisije (EU) 2023/814 od 14. travnja 2023. o detaljnim aranžmanima Komisije za vođenje određenih postupaka u skladu s Uredbom (EU) 2022/1925 Europskog parlamenta i Vijeća, SL L 102, 17.4.2023., str. 6.

¹³⁸ Predmet DMA.100011, *Alphabet – OIS Verticals*; Predmet DMA.100002, *Alphabet – OIS AppStores*; Predmet DMA.100004, *Alphabet – Online search engines*; Predmet DMA.100005, *Alphabet – Video sharing*; Predmet DMA.100006, *Alphabet – Number-independent interpersonal communication services*; Predmet DMA.100009, *Alphabet – Operating systems*; Predmet DMA.100008, *Alphabet – Web browsers*; Predmet DMA.100010, *Alphabet – Online advertising services*.

¹³⁹ Predmet DMA.100018, *Amazon – Online intermediation services – marketplaces*; Predmet DMA.100016, *Amazon, Online advertising services*.

¹⁴⁰ Predmet DMA.100013, *Apple – Online intermediation services – app stores*; Predmet DMA.100025, *Apple – operating systems*; Predmet DMA.100027, *Apple – web browsers*.

¹⁴¹ Predmet DMA.100040, *ByteDance – Online social networking services*.

¹⁴² Predmet DMA.100020, *Meta – Online Social networking services*; Predmet DMA.100024, *Meta – Number independent interpersonal communication services*; Predmet DMA.100035, *Meta – Online Advertising services*; Predmet DMA.100044, *Meta – Online intermediation services – Marketplace*.

¹⁴³ Predmet DMA.100017, *Microsoft – online social networking services*; Predmet DMA.100023, *Microsoft – number-independent interpersonal communications services*; Predmet DMA.100026, *Microsoft – operating systems*.

¹⁴⁴ Verzije odluka Komisije koje nisu povjerljive objavljene su na stranici Komisije o Aktu o digitalnim tržištima i dostupne na: <https://digital-markets-act-cases.ec.europa.eu/gatekeepers>

trebala biti dovršena do veljače 2024. Nadalje, Komisija je pokrenula istraživanje tržišta kako bi dodatno procijenila treba li društvu Apple utvrditi status nadzornika pristupa u vezi s njegovim operacijskim sustavom iPadOS, unatoč tome što ne doseže pragove. To bi istraživanje trebalo biti dovršeno do rujna 2024.

Nakon što im je utvrđen status, nadzornici pristupa dužni su do ožujka 2024. uskladiti se s potpunim popisom dopuštenih i zabranjenih postupanja na temelju Akta o digitalnim tržištima. Međutim, neke obveze počele su se primjenjivati od trenutka utvrđivanja statusa, na primjer obveza obavješćivanja Komisije o planiranim pripajanjima. Nadzornici pristupa moraju do ožujka 2024. podnijeti detaljna izvješća o usklađenosti u kojima se navodi kako ispunjavaju obveze iz Akta o digitalnim tržištima. Ako se te obveze ne poštuju, Komisija im može izreći novčane kazne u iznosu do 10 % ukupnog prihoda na svjetskoj razini. Nadalje, ako se te obveze sustavno ne poštuju, takvim poduzećima mogu se izreći veće novčane kazne i razmjerne korektivne mjere praćenja poslovanja ili strukturne korektivne mjere.

U studenom 2023. tri nadzornika pristupa osporila su svoje statuse na temelju Akta o digitalnim tržištima. Društvo ByteDance podnijelo je žalbu Općem sudu protiv odluke Komisije da mu utvrdi status nadzornika pristupa u vezi s uslugom internetskih društvenih mreža TikTok¹⁴⁵. Društvo tvrdi da platforma TikTok ne djeluje kao nadzornik pristupa, nego kao konkurent u digitalnom prostoru. Društvo ByteDance u prosincu 2023. podnijelo je i zahtjev za privremene mjere Općem sudu. Društvo Apple podnijelo je žalbu Općem sudu u kojoj navodi da mu Komisija nije smjela utvrditi status nadzornika pristupa u vezi s uslugom internetskog posredovanja App Store¹⁴⁶. Društvo Apple podnijelo je žalbu i na odluku Komisije da pokrene istraživanje tržišta u odnosu na njegovu uslugu iMessage¹⁴⁷. Naposljetku, društvo Meta podnijelo je žalbu Općem sudu u kojoj traži objašnjenje o utvrđenom statusu za usluge Messenger i Marketplace¹⁴⁸.

Komisija (uz GU za tržišno natjecanje i GU za komunikacijske mreže, sadržaje i tehnologije) je središnje tijelo za provedbu Akta o digitalnim tržištima, ali blisko surađuje s nacionalnim tijelima nadležnima za tržišno natjecanje u okviru Europske mreže za tržišno natjecanje (ECN) u skladu s člancima 37. i 38. Akta o digitalnim tržištima. Pravila Akta o digitalnim tržištima ne dovode u pitanje provedbu pravila EU-a o tržišnom natjecanju i nacionalnih pravila o tržišnom natjecanju kad je riječ o jednostranom postupanju.

5.2. Uredba o stranim subvencijama

Uredba o stranim subvencijama kojima se narušava unutarnje tržište¹⁴⁹ otklanja regulatorne nedostatke, čime se omogućuje rješavanje problema stranih subvencija kojima se narušava tržišno natjecanje na jedinstvenom tržištu. Iako državne potpore koje dodjeljuju države članice EU-a

¹⁴⁵ Predmet T-1077/23, Bytedance/Komisija.

¹⁴⁶ Predmet T-1080/23, Apple/Komisija – Status nadzornika pristupa i klasifikacija usluge iMessage.

¹⁴⁷ Predmet T-1079/23, Apple/Komisija – Istraživanje tržišta u pogledu usluge iMessage.

¹⁴⁸ Predmet T-1078/23, Meta Platforms/Komisija.

¹⁴⁹ Uredba (EU) 2022/2560 Europskog parlamenta i Vijeća od 14. prosinca 2022. o stranim subvencijama kojima se narušava unutarnje tržište, SL L 330, 23.12.2022., str. 1.

podliježu pravilima EU-a o državnim potporama, subvencije koje su zemlje izvan EU-a dodijelile pojedinačnim poduzećima koja posluju na jedinstvenom tržištu EU-a nisu provjerene prije stupanja na snagu Uredbe o stranim subvencijama. Uredba o stranim subvencijama stupila je na snagu u siječnju 2023., počela se primjenjivati u srpnju 2023., a obveza prijave¹⁵⁰ primjenjuje se od listopada 2023. Komisija je u srpnju 2023. donijela Provedbenu uredbu o stranim subvencijama¹⁵¹. Komisija sad može prema potrebi istražiti i ispraviti učinke narušavanja uzrokovane takvom potporom strane države. To uključuje ovlast za pokretanje istraga na vlastitu inicijativu ako postoje naznake da se stranom subvencijom narušava jedinstveno tržište EU-a.

Prijavljeno spajanje ne može se dovršiti, a ponuditelju koji je predmet istrage Komisije ne može se dodijeliti ugovor o javnoj nabavi. Ako se ta obveza ne poštuje, Komisija može izreći novčane kazne u iznosu do 10 % godišnjeg prihoda društva. Komisija može zabraniti i dovršetak subvencioniranog spajanja ili dodjelu ugovora o javnoj nabavi subvencioniranom ponuditelju.

Nakon što se Uredba o stranim subvencijama počela primjenjivati u srpnju 2023., Komisija je od poduzeća zaprimila podneske o njezinoj primjeni. Od početka obveze prijave 12. listopada 2023. Glavna uprava za tržišno natjecanje započela je rasprave prije podnošenja prijave u 41 predmetu i zaprimila je 11 prijava spajanja u okviru Uredbe o stranim subvencijama¹⁵².

¹⁵⁰ Na temelju Uredbe o stranim subvencijama koncentracije se moraju prijaviti ako pripojeno društvo, jedna od stranaka u spajanju ili zajednički pothvat imaju poslovni nastan u EU-u i ostvaruju prihod u Uniji od najmanje 500 milijuna EUR i ako su strankama u transakciji tijekom protekle tri godine dodijeljeni kombinirani ukupni strani financijski doprinosi u iznosu od najmanje 50 milijuna EUR. Postupci javne nabave moraju se prijaviti Komisiji ako procijenjena vrijednost ugovora iznosi najmanje 250 milijuna EUR, a predmetna ponuda uključuje kombinirane ukupne strane financijske doprinose u iznosu od najmanje 4 milijuna EUR po trećoj zemlji tijekom posljednje tri godine.

¹⁵¹ Provedbena uredba Komisije (EU) 2023/1441 od 10. srpnja 2023. o detaljnim pravilima za postupke koje Komisija provodi u skladu s Uredbom (EU) 2022/2560 Europskog parlamenta i Vijeća o stranim subvencijama kojima se narušava unutarnje tržište, SL L 177, 12.7.2023., str. 1. Provedbena uredba obuhvaća postupovne aspekte i sadržava obrasce prijave za transakcije spajanja koje uključuju strane financijske doprinose i strane financijske doprinose u postupcima javne nabave.

¹⁵² Više informacija o provedbi Uredbe o stranim subvencijama u stranim financijskim doprinosima na postupke javne nabave dostupno je na: https://single-market-economy.ec.europa.eu/single-market/public-procurement/foreign-subsidies-regulation_hr.

Izvor: Europska komisija.

6. Utjecaj politike državnih potpora na cjelovitost jedinstvenog tržišta i globalnu konkurentnost EU-a

- Europski model temelji se na snažnom socijalnom tržišnom gospodarstvu koje pridonosi uključivom gospodarskom blagostanju na temelju održivog rasta, poštenog tržišnog natjecanja, otvorene trgovine i gospodarske sigurnosti. Jedinstveno tržište jedan je od temelja konkurentnosti EU-a, stoga se Komisija zalaže za jednake uvjete na jedinstvenom tržištu i na globalnoj razini.
- U tom kontekstu, pravila o državnim potporama u ovom su mandatu podvrgnuta postupku temeljitog preispitivanja kako bi se provjerilo jesu li prikladna za zelenu i digitalnu tranziciju te pridonose li konkurentnom i otpornom gospodarstvu EU-a. Pravila se prema potrebi ažuriraju i državama članicama omogućuju da djelotvorno odgovore na potrebe za javnim ulaganjima u ključne prioritete kao što su zaštita okoliša i dekarbonizacija, regionalna kohezija, revolucionarne inovacije te proizvodni kapaciteti u strateškim sektorima, posebno za prelazak na klimatski neutralno gospodarstvo. Najnoviji dostupni podaci pokazuju da su 2022. države članice isplatile 112 milijardi EUR državnih potpora (koje nisu povezane s krizom), što je 0,7 % BDP-a EU-a.
- Zbog dosad nezapamćenih kriza uzrokovanih pandemijom bolesti COVID-19 i ruskom invazijom na Ukrajinu Komisija je morala iskoristiti punu fleksibilnost paketa instrumenata državnih potpora, posebno u okviru ciljanih i privremenih pravila, kako bi državama članicama omogućila da ograniče učinak kriza na gospodarstvo EU-a i istodobno je uvela zaštitne mjere za zaštitu jedinstvenog tržišta.
- Podaci i analiza stvarne provedbe Privremenog okvira za pandemiju bolesti COVID-19 (koji se u cijelosti postupno ukida) pokazali su da su države članice dodijelile znatno niže iznose državnih potpora od odobrenih (oko 30 %) te da su ti iznosi uglavnom bili usklađeni s gospodarskom štetom, odnosno gubitkom BDP-a, koje je država članica pretrpjela tijekom krize.
- Najnoviji dostupni podaci pokazuju da su države članice 2022. u prvoj polovini 2023. dodijelile 141 milijardu EUR potpore u kriznim situacijama, što odgovara 0,6 % BDP-a EU-a u tom razdoblju, kako bi ograničile gospodarske posljedice ruske invazije na Ukrajinu. Na temelju trenutačno dostupnih podataka zaključuje se da su države članice dodijelile manje od 20 %

odobrenih iznosa. Potrošnja država članica se razlikuje, vjerojatno zbog razlika u fiskalnom kapacitetu, ali te se razlike djelomično mogu objasniti i različitim učinkom energetske krize i veličinom gospodarstava.

- Naposljetku, točka 86. privremenog okvira za državne potpore u kriznim situacijama i tranziciji (TCTF) koristan je dodatak paketu instrumenata koji pridonosi ubrzanju prelaska na klimatski neutralno gospodarstvo i uklanjanju rizika od toga da se nova ulaganja u sektore od strateške važnosti za prelazak na klimatski neutralno gospodarstvo zbog subvencija preusmjere izvan EU-a u korist trećih zemalja. Tom se odredbom dopušta pojedinačna potpora do iznosa subvencije koju bi korisnik mogao primiti za jednakovrijedno ulaganje u jurisdikciji treće zemlje izvan EGP-a ili iznosa potrebnog za poticanje poduzeća na ulaganje u EGP-u (takozvani „manjak financijskih sredstava”), ovisno o tome koji je iznos najniži.
- Komisija se stalno zalaže da pravila o državnim potporama i dalje budu svrsishodna te prati provedbu mjera potpore kako bi se omogućila dobro usmjerena javna potpora prioritetima EU-a i njegova dugoročna konkurentnost, kao i privremene mjere za odgovor na krize, uz istodobno ograničavanje neopravdanog narušavanja tržišnog natjecanja na jedinstvenom tržištu.

Kako bi se zaštitila pravednost i pravilno funkcioniranje jedinstvenog tržišta, UFEU-om se općenito zabranjuje državama članicama da dodjeljuju državne potpore kojima se narušava ili prijeti da će se narušiti tržišno natjecanje. Kontrola državnih potpora omogućuje da se tržišno natjecanje među poduzećima odvija na temelju zasluga, a ne na temelju razine državne potpore, čime se izbjegavaju natjecanja u subvencijama i davanje prednosti poduzećima iz država članica s „dubljim džepovima”. Istodobno, u nekim okolnostima mogu biti potrebne državne intervencije kako bi gospodarstvo dobro funkcioniralo i bilo pravedno. UFEU stoga ostavlja dovoljno prostora da se ciljevi politike podupru državnim potporama, ako je to nužno, proporcionalno i primjereno za postizanje tih ciljeva, a da se pritom neopravdano ne naruši tržišno natjecanje na jedinstvenom tržištu. Kontrola državnih potpora povećava i korisnost ograničenih javnih sredstava jer se usmjerava na legitimne i djelotvorne potpore te sprečava prekomjerne naknade.

U listopadu 2023. Europsko vijeće podsjetilo je na svoj poziv Komisiji da izvijesti Vijeće o učinku trenutačne politike državnih potpora na cjelovitost jedinstvenog tržišta i na globalnu konkurentnost EU-a. Pri ocjeni učinka politike državnih potpora ključno je uzeti u obzir da se ona suočava s dvostrukim izazovom iz unutarnje i vanjske perspektive. Kontrola državnih potpora mora ispuniti svoj mandat kako bi se spriječilo neopravdano narušavanje tržišnog natjecanja na jedinstvenom tržištu i istodobno omogućilo gospodarstvu EU-a da i dalje bude predvodnik u inovacijama i predvodi usporednu tranziciju u aktualnoj zahtjevnoj geopolitičkoj klimi.

Komisija redovito i kontinuirano prikuplja podatke o provedbi mjera državne potpore u državama članicama kako bi pratila njihov učinak:

- prvo, Komisija svake godine priprema „**Pregled državnih potpora**” na temelju podataka koje su dostavile države članice¹⁵³ o svojim rashodima (odnosno isplaćenim iznosima) u okviru odobrenih mjera potpore, uključujući kvantifikaciju elementa potpore u rashodima, odnosno olakšice dodijeljene potporom¹⁵⁴. Najnoviji podaci obuhvaćaju 2022.,
- drugo, s obzirom na znatne iznose pomoći isplaćene u nedavnim krizama, odnosno u kontekstu pandemije bolesti COVID-19 i kao odgovor na rusku agresiju na Ukrajinu, Komisija je iznimno pokrenula **periodična istraživanja radi pravodobnog prikupljanja informacija o stvarno dodijeljenim potporama** (odnosno iznosima za koje su poduzeća dobila zakonsko pravo, dok se isplata može izvršiti u budućnosti) u državama članicama u okviru odobrenih mjera potpore u kriznim situacijama. Najnovije istraživanje obuhvaća 2022. do kraja lipnja 2023. Iako su u kontekstu godišnjeg izvješćivanja države članice obvezne dostaviti i kvantifikaciju elemenata potpore, kao odgovor na ta istraživanja o krizi države članice izvješćuju o nominalnim iznosima dodijeljene potpore kako bi se pojednostavnilo prikupljanje podataka i smanjilo administrativno opterećenje.

6.1. Ukupna slika isplate državne potpore u kriznim i ostalim situacijama 2022.

Najnovija godišnja izvješća država članica pokazuju da je 27 država članica 2022. isplatilo 227,98 milijardi EUR, odnosno 1,43 % njihova BDP-a za 2022., za državne potpore za mjere koje nisu povezane s kriznim situacijama i mjere potpore u kriznim situacijama (mjere potpore u kriznim situacijama uglavnom se temelje na privremenom okviru za krizne situacije kako bi se odgovorilo na rusku agresiju na Ukrajinu).

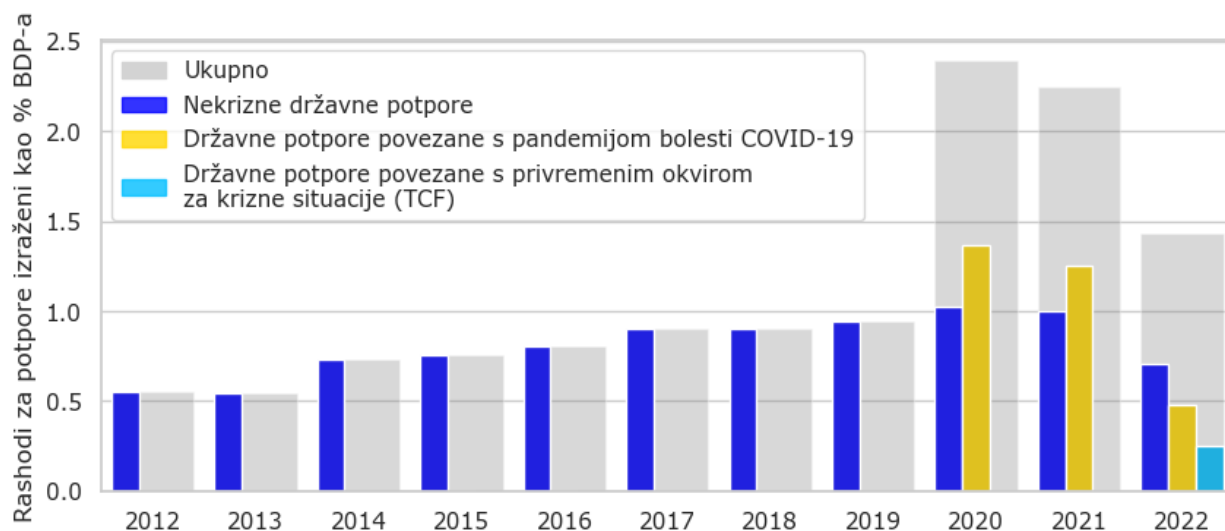
Ukupni rashodi znatno su smanjeni u usporedbi s prethodnom godinom (smanjenje od oko 35 % uzevši u obzir inflaciju). Prvo, do smanjenja je ponajprije došlo zbog smanjenja ukupnih rashoda za mjere povezane s pandemijom bolesti COVID-19 s obzirom na postupno ukidanje privremenog okvira za pandemiju bolesti COVID-19 do kraja lipnja 2022. Smanjenje mjera povezanih s pandemijom bolesti COVID-19 iznosilo je 76,66 milijardi EUR (oko – 60 % u usporedbi s prethodnom godinom uzevši u obzir inflaciju), što čini 0,48 % BDP-a 27 država članica EU-a. Drugo, i potpora za ciljeve koji nisu povezani s kriznim situacijama znatno se smanjila, za oko 28 %, te je s oko 155,55 milijardi EUR (u stalnim cijenama) 2021. pala na 112 milijardi EUR 2022. (vidjeti u nastavku).

Tablica 1: Ukupni rashodi za državne potpore, elementi potpore u postotku BDP-a, raščlamba na državne potpore povezane s pandemijom bolesti COVID-19, državne potpore povezane s

¹⁵³ Informacije se temelje na godišnjim izvješćima država članica u skladu s člankom 6. stavkom 1. Uredbe Komisije (EZ) 794/2004. Za točnost podataka i dalje su odgovorne države članice.

¹⁵⁴ Element potpore ovisi o obliku potpore. Kad je riječ o bespovratnim sredstvima, olakšica koja se prenosi na korisnika obično odgovara proračunskim rashodima. Kad je riječ o drugim instrumentima potpore, olakšica za korisnika i trošak za državu mogu se razlikovati. Na primjer, korisnik izbjegava rizik povezan s jamstvom jer ga snosi država. Međutim, za to preuzimanje rizika u pravilu treba platiti odgovarajuću premiju. Ako se država odrekne cijele takve premije ili njezina dijela, to predstavlja element potpore.

privremenim okvirom za krizne situacije (TCF) i mjere državne potpore koje nisu povezane s kriznim situacijama

U relativnom smislu, s obzirom na raspodjelu rashoda za državne potpore (u kriznim i ostalim situacijama) na razini država članica izraženih kao udio u nacionalnom BDP-u, postoji znatna disperzija potrošnje među državama članicama, koja se ipak znatno smanjila u odnosu na 2021. Među državama članicama s najvećom potrošnjom su Mađarska i Njemačka, koje su potrošile oko 1,8 % – 2,1 % svojeg nacionalnog BDP-a, dok su među državama članicama s najmanjom potrošnjom Irska, Cipar i Luksemburg, koji su potrošili oko 0,3 % – 0,6 % svojeg nacionalnog BDP-a.

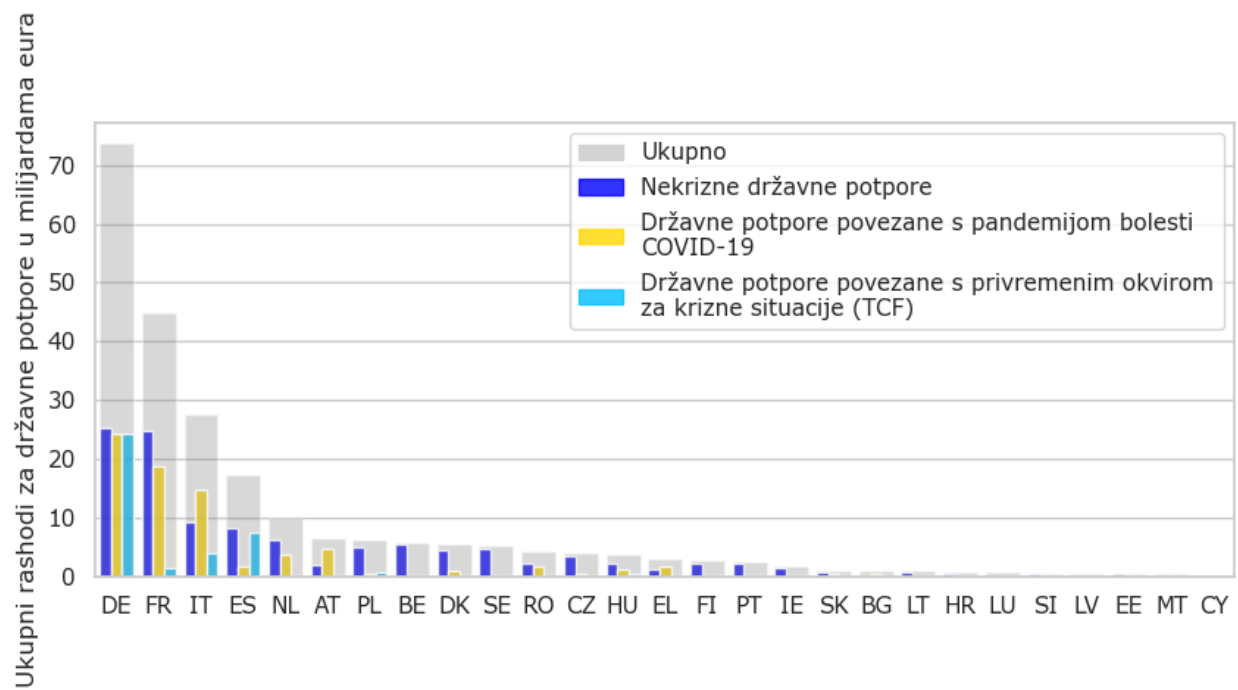
Na temelju tih podataka može se zaključiti da postoje znatne razlike između iznosa potpore koje su isplatile države članice (pri čemu ne iznenađuje činjenica da velike države članice isplaćuju najviše iznose potpore u apsolutnom smislu). No situacija je kompleksnija kad je riječ o relativnim rashodima za državne potpore u usporedbi s BDP-om.

Nadalje, znatan dio rashoda u Njemačkoj 2022. odnosi se na potpore u *ad hoc* kriznim situacijama za dva systemska energetska komunalna poduzeća kojima je bila potrebna javna potpora nakon poremećaja u isporuci plina zbog ruskog rata u Ukrajini (vidjeti u nastavku).

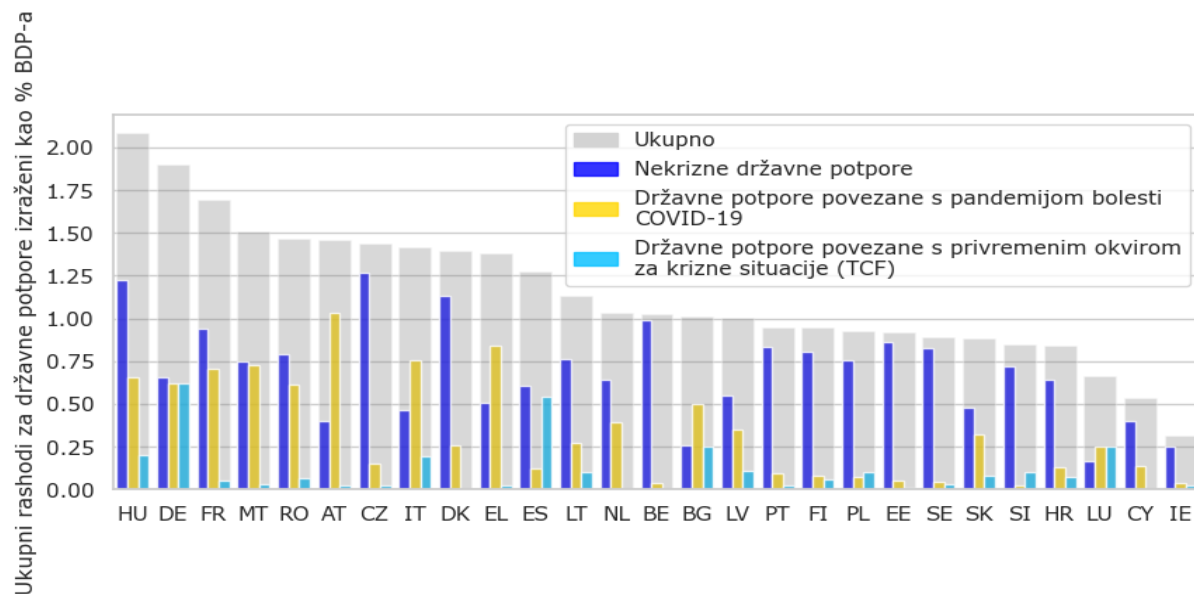
Potrebno je napomenuti i da su države članice možda dodijelile znatne iznose potpore za svoja gospodarstva i kućanstva kroz druge mjere nedržavnih potpora. To znači da se ukupna potpora gospodarstvima i kućanstvima razlikuje od podataka iz prethodno navedenih godišnjih izvješća država članica, koji se isključivo odnose na isplate u okviru mjera koje se smatraju državnim potporama.

Tablica 2: Ukupni rashodi za državne potpore po državi članici 2022., elementi potpore u milijardama EUR, raščlamba na državne potpore povezane s pandemijom bolesti COVID-19,

državne potpore povezane s privremenim okvirom za krizne situacije (TCF) i mjere državne potpore koje nisu povezane s kriznim situacijama

Tablica 3: Ukupni rashodi za državne potpore po državi članici, izraženo u % nacionalnog BDP-a 2022., raščlamba na državne potpore povezane s pandemijom bolesti COVID-19, državne potpore povezane s privremenim okvirom za krizne situacije (TCF) i ostale mjere državne potpore (koje nisu povezane s kriznim situacijama)

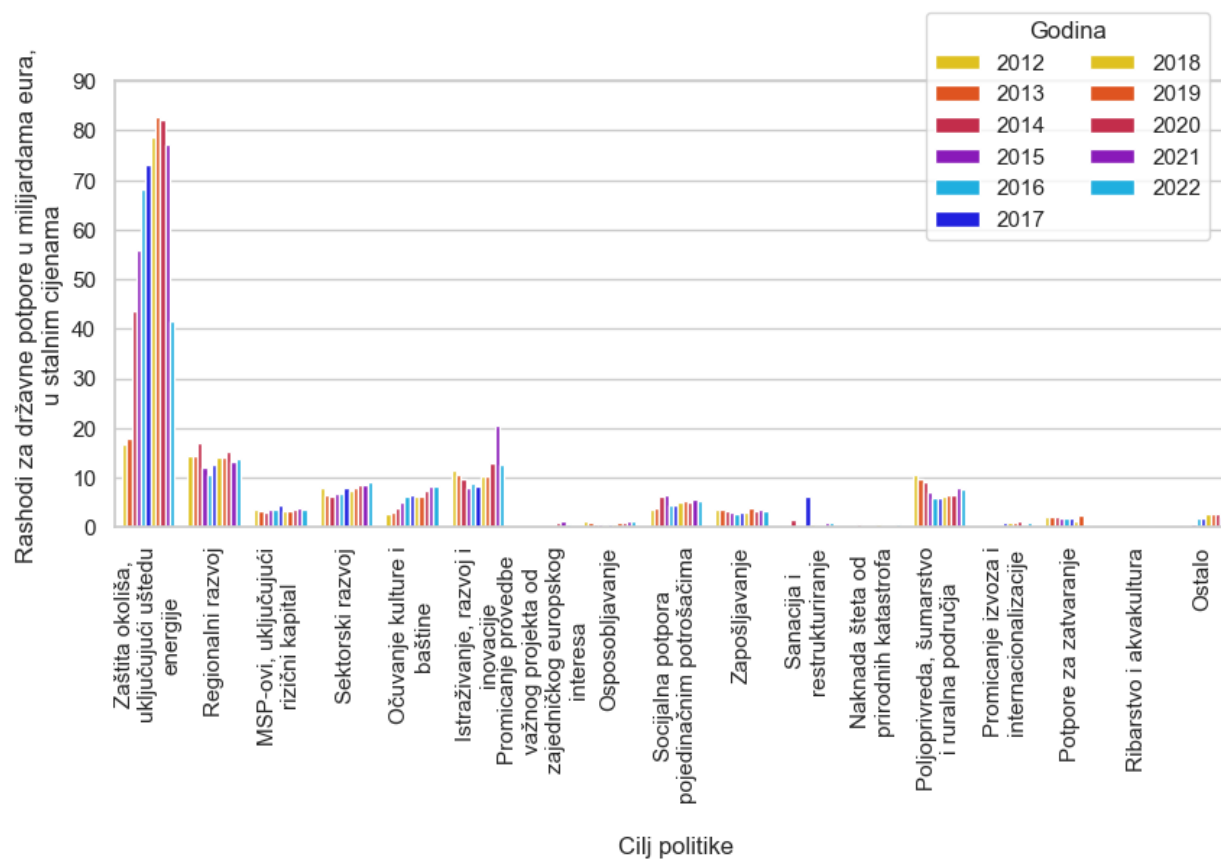
U odnosu na 2021. iznos koji su države članice isplatile 2022. nominalno se smanjio u 20 država članica jer su se usmjerile na **mjere potpore koje nisu povezane s kriznim situacijama**. Smanjenje je posebno izraženo u Njemačkoj (– 59 % u nominalnom smislu, uzevši u obzir inflaciju), Hrvatskoj (– 52 %) i Malti (– 50 %) te Bugarskoj, Latviji, Luksemburgu i Mađarskoj, gdje se iznos smanjio za oko 40 %. Znatno smanjenje, za više od 20 %, zabilježeno je i u Poljskoj i Litvi (oko – 28 % u obje zemlje) te Estoniji (– 22 %). Potpora koja nije povezana s kriznim situacijama smanjila se i u Finskoj (– 18 %), Sloveniji (– 17 %), Češkoj (– 14 %), Nizozemskoj i Austriji (– 12 % u obje zemlje), Francuskoj i Cipru (– 11 %), Irskoj (– 9 %), Belgiji i Italiji (– 6 %).

S druge strane, potpora koja nije povezana s kriznim situacijama znatno se povećala u Portugalu (+ 66 % u nominalnom smislu, uzevši u obzir inflaciju), Danskoj (+ 44 %) i Španjolskoj (+ 30 %). U Slovačkoj se potpora koja nije povezana s kriznim situacijama povećala za 14 % u odnosu na 2021., a u Grčkoj za 4 %. Rumunjska i Švedska prijavile su istu razinu potpore za mjere potpore koja nije povezana s kriznim situacijama 2021. i 2022.

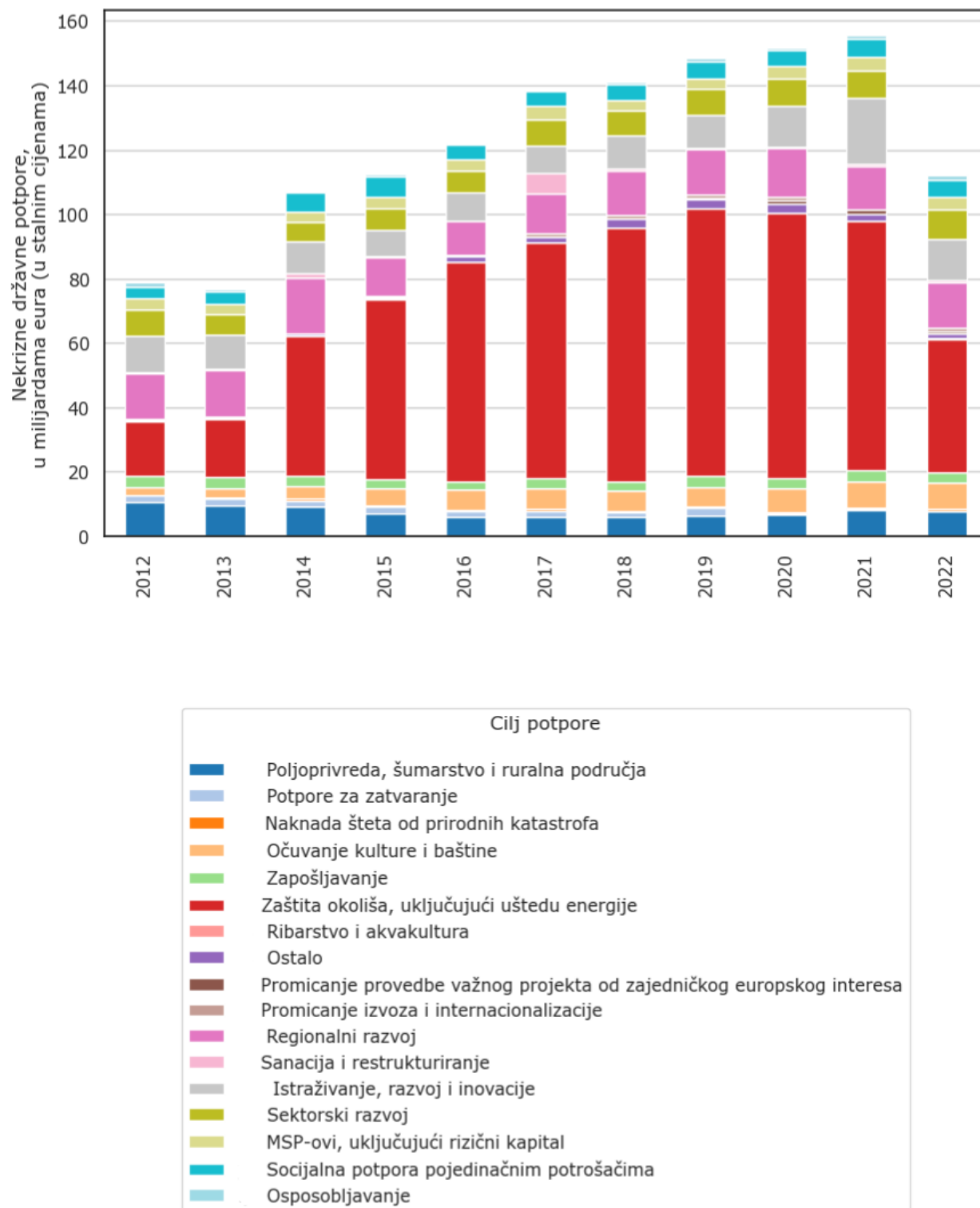
Općenito, čini se da je smanjenje državnih potpora koje nisu povezane s kriznim situacijama uglavnom potaknuto smanjenjem potpore isplaćene za zaštitu okoliša, među ostalim za uštedu energije, s oko 77,3 milijarde EUR 2021. na 41,5 milijardi EUR 2022. Iako je potrebno provesti dodatne analize, smanjenje se djelomično može objasniti alternativama predviđenima privremenim okvirom za krizne situacije, uvedenim u ožujku 2022., i njegovim naknadnim izmjenama koje su državama članicama omogućile da pruže potporu za brže uvođenje obnovljive energije i potporu za dekarbonizaciju industrijskih procesa. Međutim, podaci pokazuju (vidjeti tablicu 4) da su potpore isplaćene za zaštitu okoliša i dalje daleko najveća kategorija državnih potpora koje nisu povezane s

kriznim situacijama te da su i dalje od dvaput do četiri puta veće čak i u kriznim vremenima u usporedbi s razdobljem prije deset godina (u stalnim cijenama, uzevši u obzir inflaciju).

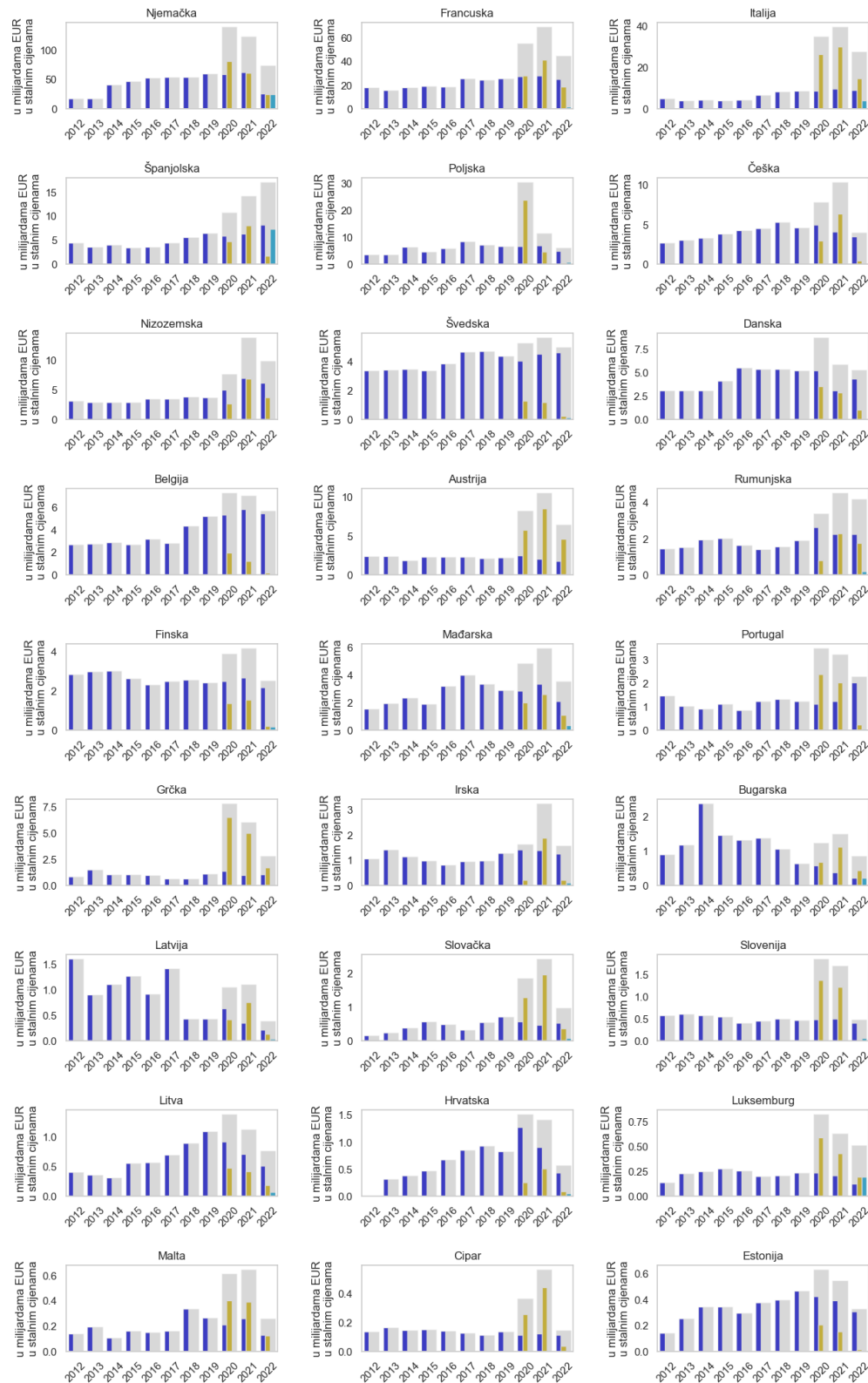
Tablica 4: Rashodi za državne potpore isključujući potpore u kriznim situacijama od 2012. do 2022., elementi potpore u milijardama EUR u stalnim cijenama, raščlamba potpore prema cilju

Tablica 5: Rashodi za državne potpore koje nisu povezane s kriznim situacijama, raščlamba potpore prema cilju

Tablica 6: Ukupni rashodi za državne potpore po državi članici, u nominalnim iznosima (milijarde EUR u stalnim cijenama), raščlamba na državne potpore povezane s pandemijom bolesti COVID-19, državne potpore povezane s privremenim okvirom za krizne situacije (TCF) i ostale mjere državne potpore (koje nisu povezane s kriznim situacijama) za razdoblje 2012.–2022. (redoslijed država članica temelji se na kumulativnim rashodima)

6.2. Ključna, ali oprezna upotreba državnih potpora u kriznim vremenima

Zbog brojnih kriza posljednjih godina uvelike su iskorištene mogućnosti iz UFEU-a da se odobri državna potpora u „iznimnim okolnostima” ili „za otklanjanje ozbiljnih poremećaja u gospodarstvu neke države članice”. Te su odredbe omogućile Komisiji da, na primjer, odobri mjere državne potpore za ublažavanje posljedica pandemije bolesti COVID-19 u gospodarstvu i, u novije vrijeme, energetske krize uzrokovane ruskom agresijom na Ukrajinu (u okviru privremenog okvira za krizne situacije (TCF), a zatim i privremenog okvira za državne potpore u kriznim situacijama i tranziciji (TCTF), pod zajedničkim nazivom TC(T)F).

Kako bi stekla uvid u potpore dodijeljene na temelju **Privremenog okvira za pandemiju bolesti COVID-19** Komisija je provela istraživanja koja obuhvaćaju razdoblje od ožujka 2020., kada je okvir stupio na snagu, do kraja 2021. Prikupljeni dokazi o stvarnoj provedbi tog okvira pokazali su da je državna potpora koju je dodijelila svaka država članica (940 milijardi EUR, što čini oko 30 % odobrenih iznosa, odnosno 3,1 bilijun EUR) bila usklađena s gospodarskom štetom koju je država članica pretrpjela tijekom krize u smislu gubitka BDP-a¹⁵⁵. Time je uklonjena zabrinutost u pogledu jednakih uvjeta u državama članicama zbog znatne raspršenosti među njima. Privremeni okvir za pandemiju bolesti COVID-19 sad je u cijelosti ukinut.

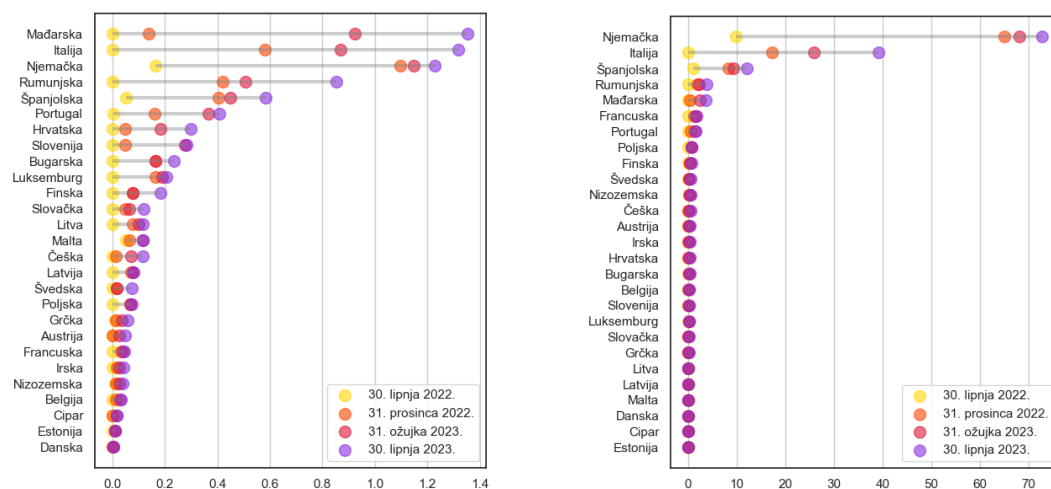
Slično tomu, kako bi se stekao uvid u potpore dodijeljene na temelju **TC(T)F-a ili u skladu s njegovim načelima** Komisija je provela istraživanja kojima je obuhvaćeno razdoblje od stupanja na snagu TCF-a u ožujku 2022. do lipnja 2023. (za drugu polovinu 2023. nema dovoljno podataka). U tom je razdoblju Komisija odobrila gotovo 730 milijardi EUR državne potpore u okviru TC(T)F-a ili u skladu s njegovim načelima. Podaci prikupljeni u istraživanjima od država članica pokazuju da je poduzećima zapravo dodijeljena 141 milijarda EUR, što čini samo 19,3 % odobrene potpore te 0,6 % BDP-a EU-a za 2022. i prvu polovinu 2023.¹⁵⁶ Treba napomenuti da države članice mogu službeno dodijeliti puni iznos potpore u određenom trenutku jedne godine, ali ga korisnicima mogu staviti na raspolaganje tijekom nekoliko godina (tako da iznosi možda nisu (u cijelosti) isplaćeni 2022. ili u prvoj polovini 2023.).

Tijekom predmetnog razdoblja Njemačka je dodijelila 72,8 milijardi EUR, što čini 52 % od 141 milijarde EUR, a slijede je Italija s 39,2 milijarde EUR i Španjolska s 12,1 milijardom EUR. U apsolutnom smislu, tri najveća potrošača dodijelila su 88 % ukupne potpore. U relativnom smislu, Mađarska je bila najveći potrošač jer je dodijelila iznos koji odgovara 1,35 % njezina BDP-a za 2022. i prvu polovinu 2023. Drugi najveći potrošač u relativnom smislu bila je Italija (1,32 % BDP-a), a slijede je Njemačka (1,23 % BDP-a) i Rumunjska (0,85 % BDP-a).

¹⁵⁵ Sažetak politike Glavne uprave za tržišno natjecanje „Osvrt na privremeni okvir za mjere državne potpore u pandemiji bolesti COVID-19: uvođenje mjera u EU-u” iz listopada 2022. dostupan je [ovdje](#).

¹⁵⁶ Države članice stavljaju na raspolaganje Komisiji preliminarne informacije i mogu ih ispraviti.

Tablica 7: Državne potpore dodijeljene u nominalnim iznosima do lipnja 2023. u okviru TC(T)F-a ili na temelju njegovih načela u apsolutnim iznosima (lijevi grafikon) i kao postotak nacionalnog BDP-a (desni grafikon)

Ukupna državna potpora dodijeljena na temelju TC(T)F-a ili u skladu s njegovim načelima, u milijardama EUR (kumulativne vrijednosti)

Ukupna državna potpora dodijeljena na temelju TC(T)F-a ili u skladu s njegovim načelima, u % BDP-a za 2022. i pol. 2023.

Njemačka je dodijelila 85 % ukupnog iznosa potpore dvama korisnicima: njime su obuhvaćene dokapitalizacije društava Uniper SE (33 milijarde EUR) i SEFE GmbH (6,5 milijardi EUR) te zajmovi i subvencionirani zajmovi stavljeni na raspolaganje tim društvima u okviru njemačkog krovnog programa (kreditne linije od 16 milijardi EUR odnosno 7 milijardi EUR¹⁵⁷ koje možda nisu iskorištene). Te su intervencije bile potrebne za sprečavanje kolapsa tih dvaju sistemskih energetskih komunalnih poduzeća jer su imala nepodmirene dugoročne ugovore koje više nisu mogla ispunjavati nakon što je Rusija drastično smanjila opskrbu Njemačke plinom. S obzirom na njihov sistemski položaj na tržištu, njihov bi kolaps imao ozbiljne posljedice za njihove klijente i, općenitije, za njemačko i europsko energetske tržište.

Nadalje, te podatke iz istraživanja trebalo bi tumačiti imajući na umu nekoliko dodatnih razmatranja. Podaci se odnose isključivo na mjere koje se smatraju državnom potporom i koje su prijavljene Komisiji i odobrene. Osim toga, predstavljaju nominalni iznos državne potpore dodijeljene u okviru različitih instrumenata (npr. izravna bespovratna sredstva, vlasnički kapital, zajmovi i jamstva) koji

¹⁵⁷ Veličina kreditnih linija smanjena je zbog poboljšanja tržišnih uvjeta.

na različite načine narušavaju tržišno natjecanje. Kad se razmatra potpora dodijeljena u okviru različitih instrumenata trebalo bi uzeti u obzir elemente potpore jer oni predstavljaju stvarnu olakšicu koja se prenosi na poduzetnika i mogu biti bolji parametar za pravednu usporedbu potpora dodijeljenih u okviru povratnih i bespovratnih instrumenata. To je zato što bespovratni instrumenti, kao što su bespovratna sredstva, općenito više narušavaju tržišno natjecanje od povratnih instrumenata kao što su jamstva ili povoljni zajmovi.

Element potpore može se procijeniti na različite načine ovisno o vrsti instrumenta: za bespovratne instrumente olakšica koja se prenosi na korisnika obično odgovara nominalnom iznosu, odnosno proračunskom rashodu. Kad je riječ o povratnim instrumentima potpore, olakšica za poduzetnika i trošak za državu mogu se razlikovati. Element potpore i proračunski rashodi općenito su (znatno) niži od nominalnog iznosa. Kad je riječ o instrumentima potpore kao što su zajmovi ili jamstva, olakšicu za poduzetnika i trošak za državu predstavlja niža kamatna stopa, odnosno smanjena naknada za jamstvo koju je poduzetnik platio znatno manje od tržišne vrijednosti.

S obzirom na procijenjene elemente potpore, Njemačka je dodijelila oko 0,9 % svojeg BDP-a za 2022. i prvu polovinu 2023. ponajprije u obliku intervencija u vlasnički kapital, konkretno u obliku dokapitalizacije sistemskih energetske dobavljača Uniper i SEFE (55 % ukupne odobrene potpore). Sljedeći najveći potrošači državne potpore su Mađarska (oko 0,68 % njezina BDP-a), Španjolska (0,45 %) i Portugal (0,41 %). Italija i Rumunjska odobrile su manji udio svojih BDP-a kad je riječ o elementima potpore, što znači da se uvelike upotrebljavaju povratni instrumenti, uglavnom jamstva.

Nadalje, države članice provele su horizontalne mjere fiskalne politike za ublažavanje učinka visokih cijena energije na kućanstva i poduzeća. Riječ je uglavnom o mjerama koje se ne smatraju državnim potporom. Na temelju procjena iz jesenske gospodarske prognoze Komisije¹⁵⁸, neto proračunski trošak takvih energetske mjera 2023.¹⁵⁹ iznosio je oko 165 milijardi EUR, što odgovara 0,97 % BDP-a za EU-27, što je smanjenje u odnosu na iznos od 195 milijardi EUR i 1,2 % BDP-a za EU-27 iz 2022.

U apsolutnom smislu mjere koje su provele Njemačka, Francuska i Italija imale su najveći neto proračunski trošak 2023., tj. 59,4 milijarde EUR, 22,8 milijardi EUR i 21,4 milijarde EUR, slijedom navođenja, što čini ukupno 63 % svih energetske fiskalne mjera u EU-u (oko 36 %, 14 %, odnosno 13 % ukupne potrošnje EU-a za energetske fiskalne mjere). Slijede ih Španjolska s 13,5 milijardi EUR (8 % ukupnog iznosa) i Nizozemska s 10,6 milijardi EUR (6 % ukupnog iznosa).

¹⁵⁸ Glavna uprava Europske komisije za gospodarske i financijske poslove (2023.), Europska gospodarska prognoza, jesen 2023. Dostupno na: https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/4139ef72-9eb3-4fad-a116-ee87979f4d35_en?filename=ip258_en.pdf. Mjere uvedene ili najavljene prije kraja listopada 2023. odrazile su se na proračun. Procjene za Slovačku ažurirane su nakon što je 12. prosinca 2023. dostavljen nacrt proračunskog plana za 2024.

¹⁵⁹ Za potrebe te procjene „energetske mjere” definiraju se kao: 1. mjere koje izravno utječu na granični trošak potrošnje energije za kućanstva i/ili poduzeća („cjenovne mjere”); 2.a mjere koje pružaju privremenu potporu dohotku za kućanstva; 2.b mjere koje pružaju naknadu poduzećima i koje nisu cjenovne mjere (zajedno „dohodovne mjere”); i 3. prihodi od novih poreza ili naknada na neočekivanu dobit energetske poduzeća.

U svim drugim državama članicama neto proračunski trošak iznosio je između 3 % (Poljska) i 0,01 % (Grčka) ukupne potrošnje EU-a na energetske fiskalne mjere.

Mjere koje su provele Slovačka, Hrvatska i Malta imale su najveći neto proračunski trošak (1,89 %, 1,77 % i 1,6 %, slijedom navođenja) u relativnom smislu (kao udio u BDP-u 2023.). Slijede Austrija (1,56 %) i Njemačka (1,45 %). Mađarska (1,34 %), Portugal (1,25 %), Češka (1,18 %), Italija (1,04 %) i Nizozemska (1,03 %) imali su proračunski trošak veći od prosjeka 27 država članica EU-a (0,97 %).

S makroekonomskog stajališta, protekle godine obilježilo je nekoliko složenih i dinamičnih čimbenika. Pandemija bolesti COVID-19 postupno se smirila i ograničenja su ukinuta, uz istodobnu eskalaciju ruske agresije na Ukrajinu. Geopolitičke napetosti sve su veće zbog krize koja je uslijedila i rizika od eskalacije na Bliskom istoku. Ti su događaji znatno utjecali na gospodarske uvjete u EU-u i njegovim državama članicama. Zimska gospodarska prognoza Komisije za 2024.¹⁶⁰ pokazala je da je rast u EU-u i europodručju bio skromniji od očekivanog (0,5 % 2023., što je neznatno smanjenje u odnosu na 0,6 % kako je predviđeno u prethodnoj jesenskoj prognozi). Prošlogodišnji skromni rast na razini EU-a uglavnom je posljedica sve bržeg gospodarskog oporavka nakon pandemije u prethodne dvije godine, dok je pad ukupne inflacije 2023. bio brži od očekivanog, za što je uvelike zaslužno smanjenje cijena energije.

Ti čimbenici i odgovarajuća izloženost gospodarstva određene države članice znatno su utjecali na gospodarske rezultate, kao i na provedbu i evaluaciju donesenih mjera državne potpore. Među državama članicama koje su dodijelile najveće iznose potpore u relativnom smislu ili u smislu procijenjenih elemenata potpore, u Njemačkoj i Mađarskoj 2023. zabilježen je neznatan gospodarski pad (od 0,3 % odnosno 0,8 %), dok je u Španjolskoj zabilježen iznadprosječan rast (2,5 %). Slično tomu, među državama članicama koje su dodijelile najmanji iznos potpore u relativnom smislu ili u smislu procijenjenih elemenata potpore, u Danskoj je zabilježen prosječan rast (0,5 %), na Cipru iznadprosječan rast (2,4 %), dok je u Estoniji zabilježen gospodarski pad od 3,5 %. To pokazuje da se ne mogu donijeti ni provizorni zaključci o učinku državnih potpora na rast BDP-a ako ih promatramo zasebno jer se njihov učinak udružuje s učincima brojnih drugih čimbenika, uzimajući u obzir raznolikost i nesigurnost konteksta u svakoj državi članici.

Na temelju prethodne analize i prikazanih podataka zaključuje se da se učinak potpore u kriznim situacijama mora procijeniti izvan okvira „ukupnih iznosa”, ali i da podaci u ovoj fazi nisu dostatni za procjenu korelacija ili uzročnosti. Države članice možda su se razlikovale u smislu energetske osjetljivosti na rat u Ukrajini, imale različito strukturirana gospodarstva, posebno kad je riječ o veličini ili važnosti teških ili energetski intenzivnih industrija, i/ili različito strukturirane energetske sektore. Nadalje, sposobnost pružanja potpore poduzećima može se znatno razlikovati među državama članicama. Iako se državne potpore odobravaju uz primjenu jasnih zaštitnih mjera kako bi bile nužne, proporcionalne i kako ne bi neopravdano narušile tržišno natjecanje, privremena pravila

¹⁶⁰ Europska gospodarska prognoza – zima 2024., Institutional Paper 268, veljača 2024.

trebalo bi postupno ukinuti čim se zadovolje tržišni uvjeti. Zato je istek preostalih odjeljaka o kriznim situacijama TCTF-a predviđen za lipanj 2024.

6.3. Ostvarivanje digitalne i zelene tranzicije i drugi prioriteti EU-a

Iako država može imati važnu ulogu u stvaranju odgovarajućih gospodarskih okolnosti za postizanje konkurentnosti, mnoge njezine aktivnosti koje se poduzimaju u tu svrhu možda neće uključivati državnu potporu u smislu članka 107. stavka 1. UFEU-a, a mjere državne potpore u tom pogledu obično same po sebi nisu dovoljne.

Međutim, pravila o državnim potporama državama članicama nude brojne mogućnosti za postizanje ciljeva politike kojima se podupire pravedno gospodarstvo koje dobro funkcionira, kao i za uklanjanje tržišnih nedostataka. Stoga su pravila o državnim potporama preispitana kako bi bila svrsishodna i usklađena sa zelenim i digitalnim ciljevima EU-a i ciljevima u pogledu otpornosti.

Komisija je do kraja 2023. dovršila reviziju gotovo svih glavnih smjernica o državnim potporama. U revidiranim smjernicama navodi se kako države članice mogu podupirati svoja gospodarstva, posebno kad je riječ o ulaganjima u zelene i digitalne tehnologije, bez neopravdanog narušavanja tržišnog natjecanja na jedinstvenom tržištu i uz istodoban doprinos globalnoj konkurentnosti¹⁶¹.

- Kako bi se poduprla **zelena tranzicija**, Smjernice o potporama za klimu, zaštitu okoliša i energiju (CEEAG) i Smjernice o državnim potporama u okviru ETS-a pružaju potporu za ozelenjivanje gospodarstva u skladu s europskim zelenim planom te istodobno pridonose zaštiti konkurentnosti gospodarstva EU-a. Smjernice omogućuju državama članicama da pruže potporu proizvodnji obnovljive energije, dekarboniziraju industrijsku proizvodnju i pruže potporu velikim potrošačima energije koji su izloženi međunarodnoj konkurenciji.
- Države članice mogu osmisliti i mjere potpore za obnovljivu energiju, skladištenje i dekarbonizaciju industrije u okviru TCTF-a. Svrha je tih pravila da se hitno potakne i ubrza uvođenje obnovljive energije i dekarboniziranih proizvodnih procesa. Iako se do 2025. moraju uspostaviti programi potpore i dodijeliti potpora, ona se može isplaćivati i u narednim godinama. Iskustvo s tim pojednostavnjenim okvirom poslužit će kao temelj za buduća razmatranja.
- Pravila o državnim potporama primjenjiva su i na **izazove globalne konkurentnosti**. Na primjer, TCTF omogućuje državama članicama da uspostave jednostavne i djelotvorne programe potpore za proizvodnju strateške opreme potrebne za prelazak na nultu neto stopu emisija (odnosno baterija, solarnih ploča, vjetroturbina, dizalica topline, elektrolizatora i

¹⁶¹ Komisija može iznimno odobriti i potpore koje nisu obuhvaćene smjernicama izravno na temelju UFEU-a. Na primjer, Komisija je 27. srpnja 2023. odobrila austrijsku mjeru potpore od 28,8 milijuna EUR za potporu modernizaciji pogona za proizvodnju penicilina društva Sandoz GmbH u Tirolu, čime će se pridonijeti tomu da se posljednja potpuno integrirana proizvodnja amoksicilina zadrži u EU-u, a to će pridonijeti sigurnosti opskrbe osnovnim lijekovima i lijekovima koji spašavaju živote, vidjeti predmet SA.62915 – Austrija – Potpora za zadržavanje proizvodnje penicilina društva Sandoz u Kundlu (Tirol).

opreme za hvatanje, korištenje i skladištenje ugljika, za proizvodnju ključnih sastavnih dijelova te za proizvodnju i recikliranje povezanih kritičnih sirovina).

- Ako postoji stvaran rizik da se ulaganja u takvu stratešku opremu preusmjere iz EU-a zbog subvencija u jurisdikcijama trećih zemalja, države članice mogu dodijeliti državnu potporu do iznosa dostupnog za jednakovrijedno ulaganje na alternativnoj lokaciji ili iznosa potrebnog za poticanje poduzeća na ulaganje u EGP-u (takozvani „manjak financijskih sredstava”), ovisno o tome koji je iznos najniži.
- Pravila EU-a o državnim potporama imaju i ključnu ulogu u podupiranju **digitalne tranzicije**. Na primjer, nove Smjernice o širokopojasnim mrežama usklađene su s najnovijim tržišnim i tehnološkim razvojem, uključujući mreže vrlo velikog kapaciteta i uvođenje 5G mreža. Nadalje, s obzirom na iznimnu stratešku važnost poluvodiča, Komisija je utvrdila kriterije za odobravanje državnih potpora do iznosa manjka financijskih sredstava za izgradnju prvih postrojenja te vrste u EU-u definiranih u Aktu EU-a o čipovima.
- Drugi su primjer Smjernice za regionalne potpore za potporu **ulaganjima u slabije razvijene regije** EU-a, među ostalim radi postizanja zelenih i digitalnih ciljeva. Komisija je 2021. povećala ukupne maksimalne intenzitete potpore kako bi poduprla ciljeve europskog zelenog plana i Digitalne strategije, čime je omogućila dodatne poticaje za takva ulaganja u područja u nepovoljnom položaju u Uniji.
- Naposljetku, **važni projekti od zajedničkog europskog interesa** bitan su alat državnih potpora za razvoj i primjenu najsuvremenijih tehnologija u EU-u. Važni projekti od zajedničkog europskog interesa omogućuju državama članicama da udruže državna sredstva u strateškim sektorima i tehnologijama od zajedničkog interesa EU-a koji se ne mogu prepustiti samo tržištu, na primjer mikroelektronika, vodik i usluge u oblaku. Važni projekti od zajedničkog europskog interesa omogućuju strateške, zajednički osmišljene, prekogranične inovacijske istraživačke i razvojne aktivnosti te njihovu prvu industrijsku primjenu. Omogućuju i otvorene infrastrukturne projekte. Te inicijative stvaraju znatne učinke prelijevanja u cijelom EU-u. Izmjenom Uredbe o općem skupnom izuzeću (GBER) iz 2023. Komisija je malim i srednjim poduzećima olakšala i mogućnost sudjelovanja u takvim važnim projektima od zajedničkog europskog interesa.

Stoga je 2022. industrijska potpora¹⁶², među ostalim na temelju navedenih smjernica, iznosila ukupno 106,85 milijardi EUR, što čini otprilike 0,26 % BDP-a EU-a, odnosno 238 EUR po stanovniku EU-a. Kako je prethodno navedeno, glavni cilj politike u posljednjih 10 godina bila je potpora isplaćena za zaštitu okoliša, među ostalim za uštedu energije, a 2022. iznosila je 41,5 milijardi EUR, što čini 38,8 % ukupne industrijske potpore, odnosno oko 0,1 % BDP-a EU-a i 92 EUR po stanovniku. Nadalje, potpora isplaćena u okviru mjera važnih projekata od zajedničkog europskog interesa 2022.

¹⁶² Industrijska potpora odnosi se na rashode za državne potpore 2022., u elementu potpore, kako je navedeno u godišnjim izvješćima, isključujući državne potpore sa sljedećim ciljevima politike: „Kultura”, „Očuvanje baštine” i „Naknada štete od prirodnih katastrofa”. Analiza ne uključuje potpore u kriznim situacijama, odnosno rashode za državne potpore dodijeljene u kontekstu krize uzrokovane pandemijom bolesti COVID-19 ni rashode za državne potpore kao odgovor na rusku invaziju na Ukrajinu.

iznosila je 1,04 milijarde EUR, a potpora za ulaganja na temelju Smjernica za regionalne potpore u sektoru baterija iznosila je 262 milijuna EUR.

Kad je riječ o postupku, na temelju kriterija iz Uredbe o općem skupnom izuzeću države članice mogu izravno provesti većinu mjera državne potpore koje vjerojatno neće izazvati probleme s tržišnim natjecanjem bez prethodne prijave Komisiji i njezina odobrenja. Države članice provele su 2022. ukupno 2203 mjere na temelju skupnih izuzeća za državne potpore, što čini 84 % svih novih mjera državne potpore i 93 % novih mjera, isključujući mjere potpore u kriznim situacijama (koje se temelje na prijavama na temelju Privremenog okvira za pandemiju bolesti COVID-19 i TC(T)F-a ili na temelju njihovih načela). Očekuje se nastavak tog trenda i 2024. zbog donošenja ciljane izmjene Uredbe o općem skupnom izuzeću u lipnju 2023., kojom se dodatno pojednostavnjuje i ubrzava potpora zelenoj i digitalnoj tranziciji EU-a.

6.4. Zaštita funkcionalnog jedinstvenog tržišta za konkurentno gospodarstvo EU-a

Izvješće Komisije iz listopada 2023. o inicijativama politika EU-a za promicanje ulaganja u čiste tehnologije¹⁶³ pokazuje da EU predvodi zelenu tranziciju na domaćem i globalnom planu zahvaljujući odlučnim mjerama poduzetima u skladu s europskim zelenim planom, posebno u politici državnih potpora. Komisija je u tom mandatu iskoristila ugrađenu fleksibilnost pravila o državnim potporama kako bi se prilagodila potrebama država članica i poduzeća, omogućila gospodarstvu EU-a da iskoristi zelenu i digitalnu tranziciju i odgovori na krize, uz istodobno uvođenje zaštitnih mjera kako bi se izbjeglo nepotrebno narušavanje tržišnog natjecanja i očuvali jednaki uvjeti na jedinstvenom tržištu.

Komisija se zalaže za jednake uvjete na jedinstvenom tržištu iz unutarnje i vanjske perspektive. Ako je tržišno natjecanje narušeno stranim subvencijama na štetu konkurenata i potrošača, Komisija će se prema potrebi koristiti svojim alatima kao što su instrumenti trgovinske zaštite i Uredba o stranim subvencijama. Uredba o stranim subvencijama počela se primjenjivati 12. srpnja 2023. i jasno poručuje da je gospodarstvo EU-a i dalje otvoreno za trgovinu i ulaganja, ali strane subvencije kojima se narušava jedinstveno tržište neće ga ugroziti ni zloupotrijebiti.

Treće zemlje također provode opširne programe potpore, kao što je američki Zakon o smanjenju inflacije, ali dostupni podaci o njegovu učinku na gospodarstvo EU-a zasad nisu jednoznačni. Konkretni učinci Zakona o smanjenju inflacije na ulaganja EU-a mogu se procijeniti samo u dugom roku zbog dugoročnih investicijskih ciklusa i dugotrajne kapitalne imovine industrije čiste tehnologije.

Razlog tomu je i činjenica da se konkurentnost ne može temeljiti samo na subvencijama. Ne postoji očita poveznica između sveukupne gospodarske uspješnosti i dodijeljenih subvencija. Važni su i mnogi drugi čimbenici, kao što su inovacije, troškovna učinkovitost i ljudski kapital. Poduzeća

¹⁶³ COM(2023) 684 final

moraju osjećati potrebu za inovacijama, pronalaženjem učinkovitijih rješenja i ulaganjem. Učinkovitom provedbom politike tržišnog natjecanja poduzeća se potiču na inovacije i ulaganja te se jamči uspjeh onim poduzećima koja nude najbolje proizvode za kupce po pristupačnim cijenama. Na društvenoj razini poduzeća bi trebala očekivati da institucije i javna tijela budu pouzdana i transparentna, kao i stabilan makroekonomski i regulatorni okvir, pravnu sigurnost, pristup potrebnim vještinama i visokokvalitetnoj infrastrukturi, čime se podupire poslovno okruženje poticajno za ulaganja.

To je prednost jedinstvenog tržišta kao jednog od najvećih integriranih tržišnih područja na svijetu i u tome leži njegova konkurentnost. Međutim, jedinstveno tržište nije statično. Zdravlje i konkurentnost gospodarstva EU-a ovise o zajedničkoj i stalnoj brizi za jedinstveno tržište i njegovu usklađenost s gospodarskim okolnostima. Iznos od 650 milijardi EUR godišnje potreban za usporednu tranziciju i otpornost gospodarstva¹⁶⁴ može se prikupiti ulaganjima ponajprije iz privatnog sektora, bez obzira na fiskalni kapacitet država članica. Nadalje, financijska sredstva EU-a i dalje su potrebna kako bi se zadovoljile potrebe za financiranjem i istodobno izbjegla fragmentacija jedinstvenog tržišta zbog različitih razina nacionalnih (privremenih) državnih potpora te kako bi se smanjile regionalne razlike. Osim toga, potrebno je ukloniti preostale prepreke koje ometaju učinkovitu trgovinu na cijelom jedinstvenom tržištu kako bi se poduzećima omogućilo da iskoriste puni potencijal jedinstvenog tržišta¹⁶⁵.

7. Mjerenje učinka provedbe pravila o tržišnom natjecanju na klijente

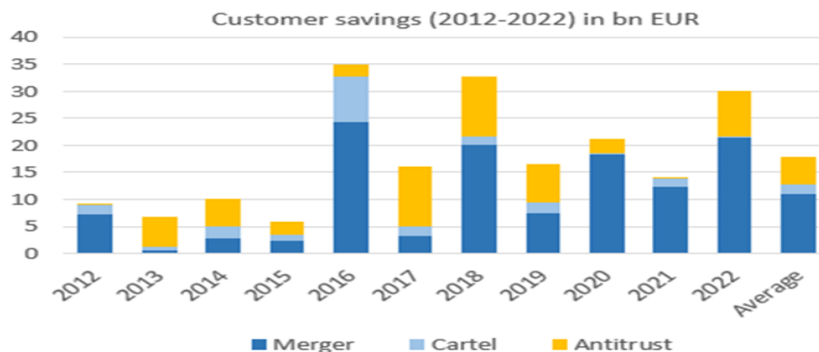
Glavna uprava za tržišno natjecanje procjenjuje da su zbog provedbe protumonopolskih pravila i pravila o koncentracijama u razdoblju od 2012. do 2022. kupci ostvarili izravnu uštedu od 145 do 250 milijardi EUR. U prosjeku je provedbom protumonopolskih pravila i pravila o koncentracijama ostvarena godišnja izravna korist za kupce u iznosu od 13 do 23 milijarde EUR. Opće koristi od provedbe pravila o tržišnom natjecanju za kupce uključuju i neizravne ili odvrćajuće učinke provedbe, kao i pozitivne učinke na inovacije i kvalitetu. Te je učinke teže kvantificirati ili procijeniti, ali vjerojatno će biti veći od izravnih ušteda za kupce. Nedavno dopunsko modeliranje makroekonomskih učinaka provedbe pravila o tržišnom natjecanju upućuje na to da će provedba protumonopolskih pravila i pravila o koncentracijama, koju je Komisija izvršila u posljednjih 10 godina, vjerojatno pozitivno utjecati na realni BDP EU-a u odnosu na polazne vrijednosti u rasponu

¹⁶⁴ Ukupne potrebe za dodatnim ulaganjima kako bi se ispunili ciljevi usporedne tranzicije procijenjene su na oko 650 milijardi EUR godišnje za razdoblje od 2022. do 2030., vidjeti https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/strategicplanning/strategic-foresight/2022-strategic-foresightreport_en#:~:text=It%20is%20estimated%2C%20at%20lower,regions%20in%20Europe%20and%20beyond&i=https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/hr/qanda_23_3194.

¹⁶⁵ U Komunikaciji Komisije COM(2024) 77 Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija „Godišnje izvješće o jedinstvenom tržištu i konkurentnosti za 2024.” Komisija je iznijela analizu jedinstvenog tržišta i njegove konkurentnosti, strukturiranu na temelju devet pokretača konkurentnosti. To su funkcionalno jedinstveno tržište, pristup privatnom kapitalu, javna ulaganja i infrastruktura, istraživanje i inovacije, energetika, kružnost, digitalizacija, obrazovanje i vještine te trgovina i otvorena strateška autonomija.

od 0,6 % do 1,1 % (što odgovara povećanju od 80 do 150 milijardi EUR u BDP-u za 2019.) u srednjoročnom i dugoročnom razdoblju¹⁶⁶.

Tablica 8: Uštede za klijente (srednje vrijednosti) 2012. – 2022.

Koncentracije / Karteli / Zloupotreba monopol. položaja

Izvor: Glavna uprava za tržišno natjecanje na temelju internih podataka.

Glavna uprava za tržišno natjecanje nastavila je 2023. s radom na projektu „Stanje tržišnog natjecanja u EU-u”. Svrha tog projekta je istražiti razvoj koncentracije tržišta i industrije u različitim sektorima i državama članicama te utvrditi u kojim sektorima postoje potencijalni poremećaji. U okviru projekta procijenit će se i dokumentirati koristi tržišnog natjecanja, među ostalim na temelju analiza koncentracije cijena na razini sektora, makroekonomskog modeliranja i istraživanjima u poduzećima. U tu će svrhu Glavna uprava za tržišno natjecanje imati na raspolaganju rezultate dviju pripremnih studija, od kojih je jednu proveo OECD (završno izvješće očekuje se 2024.), a drugu vanjski konzultant (završno izvješće zaprimljeno je u prosincu 2023., čeka se objava).

8. Modernizacija metoda rada Glavne uprave za tržišno natjecanje kako bi odgovarale trenutačnim i budućim potrebama u smislu provedbe

8.1. Rješenja za digitalno poslovanje

Glavna uprava za tržišno natjecanje nastavila je 2023. raditi na transformaciji svojih metoda rada u skladu s revidiranom digitalnom strategijom Komisije¹⁶⁷. Proširena je primjena aplikacije CASE@EC za obradu predmeta. Usporedno s time, postupak zamjene starog sustava vođenja predmeta za provedbu protumonopolskih pravila i pravila o kartelima sustavom CASE@EC dobro je napredovao 2023., a očekuje se da će biti dovršen 2024.

¹⁶⁶ Europska komisija, Glavna uprava za tržišno natjecanje, Glavna uprava za gospodarske i financijske poslove, Zajednički istraživački centar, Archanskaia, E., Cai, M., Cardani, R., i dr., „Modelling the macroeconomic impact of competition policy: 2021 update and further development”, Ured za publikacije Europske unije, 2022.

¹⁶⁷ Komunikacija Komisije, Digitalna strategija Europske komisije – Next generation digital Commission, Bruxelles, C(2022) 4388 final, 30.6.2022.

Glavna uprava za tržišno natjecanje nastavila je 2023. poboljšavati i digitalizirati komunikaciju s vanjskim stranama. Unaprijeđena je aplikacija COMP Cases¹⁶⁸, koja omogućuje objavljivanje predmeta i pomaže građanima i vanjskim dionicima da lakše pristupe, pretražuju i izvoze javne podatke o tržišnom natjecanju. Nadalje, alat za suradnju ECN2 koji se upotrebljava u Europskoj mreži za tržišno natjecanje sad se može upotrebljavati za suradnju u provedbi na temelju Uredbe o stranim subvencijama. Osim toga, nadograđeni su mnogi alati koji se upotrebljavaju za provedbene aktivnosti Glavne uprave za tržišno natjecanje, na primjer alat eRFI¹⁶⁹, platforma eLeniency¹⁷⁰, alat eConfidentiality¹⁷¹ te aplikacija za prijave državnih potpora (SANI2)¹⁷² i izvješćivanje o njima (SARI2)¹⁷³. Glavna uprava za tržišno natjecanje neprekidno radi na poboljšanju obrade podnesaka o predmetima, čiji broj stalno raste. U 2023. poboljšani su funkcionalnost i korisničko iskustvo aplikacije eDiscovery, kojom se timovi za predmete koriste za pregled velikih količina dokumenata.

8.2. Analiza podataka i tehnologija

Tim glavnog službenika za tehnologiju Odjela za analizu podataka i tehnologiju Glavne uprave za tržišno natjecanje nastavio je provoditi i poboljšavati svoje aktivnosti 2023. Tim savjetuje povjerenika za tržišno natjecanje i glavnog direktora. Osim toga, vodi i nadzire sve inicijative povezane s podacima i tehnologijom te područja rada Glavne uprave za tržišno natjecanje. Tim glavnog službenika za tehnologiju djeluje kao centar izvrsnosti za digitalne istražne alate i podatkovnu znanost kojim se podupiru provedbeni instrumenti Glavne uprave za tržišno natjecanje. Pruža i najsuvremeniju forenzičku informatičku podršku te pomoć za obavještajne i istražne aktivnosti. Naposljetku, odjel ima aktivnu ulogu u mreži stručnjaka za digitalne istrage u radnoj skupini ECN-a za zaštitu podataka i provedbu tržišnog natjecanja.

Glavna uprava za tržišno natjecanje brine se da svi postupci i dalje budu u skladu s pravilima o zaštiti podataka te da se zaštita ne zloupotrebljava za ometanje ili odgađanje istraga. Opći sud 2023. u predmetu T-451/20, Meta, smatrao je da Komisija ima pravo obrađivati osobne podatke za potrebe istrage o tržišnom natjecanju i da su postupovna jamstva koja primjenjuje u potpunosti u skladu s obvezama Komisije na temelju pravila EU-a o zaštiti podataka¹⁷⁴.

8.3. Poboljšanje instrumenta za zviždače

Komisija upravlja instrumentom za zviždače, koji omogućuje građanima da anonimno prijave sumnjive aktivnosti kartela ili druge protutržišne aktivnosti, kao što je zlouporaba vladajućeg položaja na tržištu. Komisija je u siječnju 2023. proširila područje primjene instrumenta za anonimne

¹⁶⁸ Vidjeti: <https://competition-cases.ec.europa.eu/search>

¹⁶⁹ Vidjeti: https://competition-policy.ec.europa.eu/mergers/procedures/erfi_hr

¹⁷⁰ Vidjeti: https://competition-policy.ec.europa.eu/antitrust-and-cartels/leniency/eleniency_hr

¹⁷¹ Vidjeti: https://competition-policy.ec.europa.eu/index/it-tools/econfidentiality_hr

¹⁷² Vidjeti: https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/legislation/forms-notifications-and-reporting_hr

¹⁷³ Vidjeti: https://competition-policy.ec.europa.eu/state-aid/overview_hr

¹⁷⁴ Presuda Općeg suda od 24. svibnja 2023. u predmetu T-451/20, Meta Platforms Ireland/Komisija, EU:T:2023:276.

zviždače te pojedincima i poduzećima omogućila da prijave sumnje u povrede povezane s koncentracijama i državnim potporom¹⁷⁵.

9. Zagovaranje politike tržišnog natjecanja i njezine provedbe i aktivnosti informiranja javnosti

Komisija se u 2023. nastavila zalagati za politiku tržišnog natjecanja i provoditi aktivnosti informiranja javnosti na više razina kako bi poduprla djelotvornost politike tržišnog natjecanja EU-a, posebno sudjelovanjem izvršne potpredsjednice Vestager na događanjima, konferencijama za medije, razgovorima i društvenim medijima. Viši rukovoditelji u Glavnoj upravi za tržišno natjecanje sudjelovali su u aktivnostima informiranja u državama članicama. Te aktivnosti nadopunjuju inicijative Glavne uprave za tržišno natjecanje u području vanjske komunikacije, kao što su priopćenja za medije, sažeci o politikama, bilteni i društveni mediji.

Komisija je 2023. pokrenula niz rasprava pod nazivom „Tržišta za ljude”, koje se od travnja 2023. do početka 2024. održavaju u pet gradova srednje veličine u pet država članica EU-a. Komisija poziva osobe iz različitih područja politika da raspravljaju o gospodarskom i socijalnom učinku politike tržišnog natjecanja na živote ljudi. Lokacije, govornici i teme određuju se u suradnji s nacionalnim tijelima za tržišno natjecanje, predstavništvima Komisije u državama članicama i lokalnim centrima Europe Direct. Prva rasprava održana je u Modeni (Italija) u travnju 2023., druga u Salzburgu (Austrija) u lipnju 2023., treća u Salamanci (Španjolska) u listopadu 2023. i četvrta u Brnu (Češka) u prosincu 2023.

U okviru evaluacije Uredbe br. 1/2003 koja je u tijeku, Komisija je u lipnju 2023. održala konferenciju u Bruxellesu kako bi obilježila dvadeset godina provedbe protumonopolskih pravila EU-a na temelju Uredbe br. 1/2003. Sudionici su bili provedbena tijela, privatni stručnjaci, interni savjetnici i članovi akademske zajednice koji su raspravljali i razmotrili postignuća, potrebe i izazove postojećeg protumonopolskog postupovnog okvira.

10. Politika tržišnog natjecanja u europskom i globalnom kontekstu

10.1. Udruživanje snaga radi oblikovanja europske i globalne kulture tržišnog natjecanja

Usklađenost politike u okviru Europske mreže za tržišno natjecanje

Od 2004. Komisija i nacionalna tijela nadležna za tržišno natjecanje u svim državama članicama EU-a surađuju u okviru Europske mreže za tržišno natjecanje (ECN)¹⁷⁶. Cilj ECN-a je osigurati djelotvornu i dosljednu primjenu protumonopolskih pravila EU-a protiv poduzeća čije poslovne prakse ograničavaju tržišno natjecanje i koje bi mogle utjecati na trgovinu među državama članicama

¹⁷⁵ Vidjeti: https://competition-policy.ec.europa.eu/index/whistleblower_hr.

¹⁷⁶ Obavijest Komisije o suradnji u okviru Mreže tijela za zaštitu tržišnog natjecanja, SL C 101, 27.4.2004., str. 43. i SL C 374, 13.10.2016., str. 10.

EU-a. Komisija je 2023. nastavila raditi na dosljednoj primjeni Uredbe br. 1/2003 u okviru Europske mreže za tržišno natjecanje. Uredba sadržava dva ključna mehanizma za potporu suradnji. Prvo, nacionalna tijela nadležna za tržišno natjecanje obavješćuju Komisiju o svim novim istragama u fazi prve službene istražne radnje. Drugo, nacionalna tijela nadležna za tržišno natjecanje savjetuju se s Komisijom prije donošenja određenih vrsta odluka. U okviru mreže 2023. pokrenuto je 140 novih istraga i podneseno 88 planiranih odluka Komisiji.

U drugim područjima rada u okviru ECN-a radi se i na dosljednoj provedbi politike tržišnog natjecanja u EU-u. Članovi ECN-a redovito se sastaju kako bi raspravljali o predmetima, pitanjima politike i pitanjima od strateške važnosti. U 2023. organizirano je 48 sastanaka horizontalnih radnih skupina i podskupina za pojedine sektore, na kojima su stručnjaci za tržišno natjecanje iz različitih tijela razmijenili mišljenja i istražili primjere dobre prakse.

Redoviti i konstruktivni međuinstitucijski dijalog

Europski parlament, Vijeće, Europski gospodarski i socijalni odbor i Odbor regija glavni su partneri Komisije u kontinuiranim dijalozima o politici tržišnog natjecanja.

U Europskom parlamentu izvršna potpredsjednica Vestager sudjelovala je 2023. u nekoliko razmjena mišljenja ili strukturiranih dijaloga, među ostalim s Odborom za ekonomsku i monetarnu politiku, Odborom za unutarnje tržište i zaštitu potrošača, Odborom za zapošljavanje i socijalna pitanja te Odborom za zakonodavna pitanja. Osim toga, izvršna potpredsjednica Vestager sudjelovala je u plenarnim raspravama o politici tržišnog natjecanja i odgovoru EU-a na američki Zakon o smanjenju inflacije.

U Vijeću je 2023. izvršna potpredsjednica Vestager sudjelovala u razmjenama mišljenja i raspravama o pitanjima politike tržišnog natjecanja te o dugoročnoj konkurentnosti i produktivnosti, među ostalim na nekoliko sastanaka Vijeća za konkurentnost (unutarnje tržište i industrija).

10.2. Suradnja u području politike tržišnog natjecanja u cijelom svijetu

Multilateralni odnosi

Komisija je i 2023. aktivno sudjelovala na međunarodnim forumima povezanim s tržišnim natjecanjem, kao što su Odbor OECD-a za tržišno natjecanje, Međunarodna mreža za tržišno natjecanje („ICN”), u kojoj je supredsjedateljica u Radnoj skupini za koncentracije već četvrtu godinu, i Konferencija Ujedinjenih naroda o trgovini i razvoju („UNCTAD”). Komisija je i dalje nastojala poboljšati međunarodna pravila o subvencijama. Reformiranje pravila o subvencijama jedan je od glavnih prioriteta EU-a za modernizaciju trgovinskih pravila WTO-a.

Bilateralni odnosi

Komisija i tijela SAD-a nadležna za tržišno natjecanje održali su u ožujku 2023. treći sastanak u okviru dijaloga o zajedničkoj politici tehnološke konkurentnosti, na kojemu su raspravljali o suradnji

u području osiguranja i promicanja poštenog tržišnog natjecanja u digitalnom sektoru. Na sastanku Vijeća za trgovinu i tehnologiju EU-a i SAD-a u svibnju 2023. održan je četvrti ministarski sastanak.

Komisija je 2023. nastavila surađivati s trećim zemljama u politici tržišnog natjecanja, među ostalim u programima tehničke suradnje s više azijskih¹⁷⁷ i afričkih¹⁷⁸ zemalja. Komisija je nastavila pregovore o sklapanju sporazumâ o slobodnoj trgovini s Australijom, Indijom, Indonezijom, Tajlandom i regijom ESA5¹⁷⁹.

Glavni je cilj politike Komisije pomoći zemljama kandidatkinjama¹⁸⁰ i potencijalnim kandidatkinjama¹⁸¹ za proširenje EU-a da ispune kriterije za članstvo utvrđene Ugovorom o Europskoj uniji i odlukom Europskog vijeća¹⁸². Na primjer, Komisija pomaže zemljama kandidatkinjama i potencijalnim kandidatkinjama da usklade svoje pravne okvire za borbu protiv monopola, koncentracije i državne potpore s pravnom stečevinom EU-a i razviju funkcionalno neovisna tijela nadležna za tržišno natjecanje koja dobro funkcioniraju.

U studenom 2023. Europska komisija donijela je paket za proširenje iz 2023. u kojem se iznosi detaljna procjena trenutnog stanja i napretka zemalja zapadnog Balkana, Turske, Gruzije, Moldove i Ukrajine na njihovu putu prema EU-u¹⁸³. S obzirom na rezultate koje su ostvarile Ukrajina i Moldova i reforme koje su u tijeku, Komisija je preporučila Europskom vijeću da otvori pregovore o pristupanju s objema zemljama, pod uvjetom da se poduzmu određeni koraci¹⁸⁴.

Komisija je preporučila da Europsko vijeće Gruziji dodijeli status zemlje kandidatkinje pod uvjetom da se poduzme niz koraka¹⁸⁵.

¹⁷⁷ Vidjeti: <https://asia.competitioncooperation.eu/>

¹⁷⁸ Vidjeti: <https://africa.competitioncooperation.eu/>

¹⁷⁹ Pet istočnih i južnih zemalja: Komori, Madagaskar, Mauricijus, Sejšeli i Zimbabve.

¹⁸⁰ Zemlje kojima je Europsko vijeće dodijelilo status zemlje kandidatkinje na temelju preporuke Europske komisije: Albanija, Bosna i Hercegovina, Crna Gora, Gruzija, Moldova, Sjeverna Makedonija, Srbija, Turska i Ukrajina.

¹⁸¹ Potencijalni kandidati za članstvo u EU-u: Kosovo.

¹⁸² Više pojedinosti o kriterijima za članstvo dostupno je na: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/conditions-membership_hr

¹⁸³ Vidjeti: https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/enlargement-policy/strategy-and-reports_hr

¹⁸⁴ Europsko vijeće 14. prosinca 2023. otvorilo je pregovore o pristupanju s Ukrajinom i Moldovom. Europsko vijeće pozvalo je Vijeće da donese odgovarajuće okvire za pregovore nakon što se poduzmu relevantni koraci utvrđeni u odgovarajućim preporukama Komisije od 8. studenog 2023.

¹⁸⁵ Europsko vijeće 14. prosinca 2023. Gruziji je dodijelilo status zemlje kandidatkinje, pod uvjetom da se poduzmu relevantni koraci utvrđeni u Preporuci Komisije od 8. studenog 2023.

2023. UKRATKO

